

The Project Gutenberg eBook of Daniel Hjort: Sorgespel i fem akter med fyra tablåer, by J. J. Wecksell

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Daniel Hjort: Sorgespel i fem akter med fyra tablåer

Author: J. J. Wecksell

Release date: November 15, 2004 [EBook #14050]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DANIEL HJORT: SORGESPEL I FEM AKTER MED
FYRA TABLÅER ***

Produced by Tapio Riikonen

DANIEL HJORT

Sorgespel i fem akter med fyra tablåer

Af

Josef Julius Wecksell

Första gången uppfördt å Nya Teatern i Helsingfors den 26 november 1862

K.E. Holms Förlag, Helsingfors, 1901.

PERSONERNA:

KARL, hertig af Södermanland, riksföreståndare.

ARVID STÅLARM, krigsöfverste i Finland.

JOHAN FLEMING, son till Klaes Fleming och Ebba Stenbock.

OLOF KLAESSON, naturlig son till Klaes Fleming, adopterad.

ERICUS ERICI, biskop i Åbo.

JOACHIM SCHEEL, befälhafvare på hertigens flotta.

DANIEL HJORT.

EBBA STENBOCK, enka efter Klaes Fleming.

SIGRID, Stålarms dotter.

KATRI.
ERIK BRAHE |
LAURENTIUS PAULINUS | beskickning från Sverige.
Biskop PETRUS af Vexiö, |
Officerare på slottet i Åbo.
En parlamentär
Tvänne borgare i Åbo.
En soldat på slottet.
Tvänne soldater i Scheels läger.
En fångvaktare.
Gäster. Soldater. Menighet från Åbo.

(Händelsen tilldrager sig 1599 på Åbo slott och i dess närhet).

FÖRSTA AKTEN.

(Stora salen på Åbo slott. På hvardera sidan något framåt fonden tvänne pelare. Emellan dem åt höger är Stålarmska vapenskölden uppställd, omgifven af fanor och svärd, emellan pelarena åt vänster den Flemingska, ståtligare och rikare ornerad. Åt höger en balkong. På muren i fonden ofvanom den äro följande latinska verser i röd skrift inhuggna:

CAROLUS HUC VENI, VICI FUDIQVE REBELLES; HINC ABEO PRORSUS VESTIGIA NULLA RELINQVENS. HUC ITERUM VENIAM, CAVEAT SIBI CONSCIUS OMNIS! NON ILLO PARCET TEMPORE DEXTRA REIS.

En dörr på hvardera sidan närmare förgrunden. På vänstra sidan en bönstol med en Mariebild).

Första scenen.

Arvid Stålmarm. Ebba Fleming. Olof Klaesson.
Daniel Hjort. Senare Johan Fleming.

DANIEL HJORT (inträdande).
Nu står därute hertigens beskickning.

EBBA FLEMING (sorgklädd). Om än min make, du Klaes Fleming lefvat, de aldrig vågat hit i sådan tjänst! Du svarta sorgdräkt, dig omkring sin själ hvar ädling, som i Finland trogen blifvit sin konung, efter Fleming evigt bäre! Men är vår makt densamma ej som då! Vår kung densamma är, vår sak densamma— och hertigen dödsfienden, som då. Tar du emot dem, Stålmarm!

STÅLMARM. Låt oss höra; jag fruktar lika litet ord som svärd.

JOHAN FLEMING (inkommer från vänstra sidodörren med ett bref i handen).

EBBA FLEMING.
God morgon, son!

JOHAN FLEMING. God morgon vänner alla! Jag kommer för att afsked ta! Jag redan har öfver sorgeåret vistats här; mig Sigismund till Warschau återkallar.

(Räcker brefvet åt Stålmarm).

Se här—och bjuder åt er dotter, Stålmarm, en plats hos drottningen.

STÅLMARM (ögnande i brefvet). Och ännu mer: på nytt landstiga ämnar han i Sverige ännu i höst sin tron att återtaga. Godt, godt, då kunna här vi vara lugna.— Du ämnar resa?

JOHAN FLEMING.
Ja—och eder dotter?

STÅLMARM.
Därom vi tala må ett ord ännu.
Du, Daniel Hjort, tag mellertid emot beskickningen. De här må svalka sig.

OLOF KLAESSON. Hvad hin har farit i min kære broder? Han knapt mig ser, är tvär som vore han den adopterade, och jag, minsann, den äkta pojken så till själ som moder.

(Alla gå utom Daniel Hjort).

Andra scenen.

Daniel Hjort. Beskickningen från Sverige, bestående af Erik Brahe, Laurentius Paulinus och biskop Petrus af Vexiö.

DANIEL HJORT. I värde herrar! vänten här en stund; snart Stålarms redo är att höra er.

ERIK BRAHE (till Laurentius Paulinus).

Säg känner ni den unge mannen där?

Det bor en stolthet i hans blick och hållning,
som vore värd en Fleming.

LAURENTIUS PAULINUS. En student, som tjänade bland juniorene i Wittenberg, den tid jag där tog graden. Uppfostrad är han uti Memings hus, ett hittebarn för öfrigt, fast det tycks som finska adelsöfvermodet smittat. (Till Daniel Hjort). Är det ej Daniel Hjort? Det tyckes mig som förr vi sett hvarandra.

DANIEL HJORT.

Så det varit.

LAUR. PAULINUS. Rätt mycket är förändradt, sen vi tjänte tillsammans under ljusets fana.

DANIEL HJORT. Hoppas ni med ert tal mig vinna för er sak, ni tager miste.

LAUR. PAULINUS.

Hvilken sällsam tanke!

Därtill er ställning altför ringa är.

Blott som en gammal vän jag talte här.

Tredje scenen.

De förra. Arvid Stålarms, Johan Fleming. Olof Klaesson.

DANIEL HJORT (för sig). Nu skall det börja. Jag ej mäktar höra, min egen tanke vill mig själf förföra. (Af).

STÅLARM. Varen hälsade! Från hertigen I kommen. Vi äro icke vana från det hållet att höra något godt; dess mer tack skyldig jag eder blir, om nu det fallet är.

ERIK BRAHE. På Svea-rikes vägnar komma vi och hälsa dig med frid och vänskap, Stålarms! Den vilda strid, som broder emot broder och hat mot hat och död mot död har stält, ej längre för en själfvisk konungs skull vårt folk, vår fosterjord förstöra skall. Du mins hur Sigismund, så snart han kronan på pannan tryckt och tagit hyllningseden, det land, som var hans fäders jord, uppfylde med polska knektars vilda öfvermod och jesuiters stämplingar och list, och sökte så vår kyrkas rena tro och svenska folkets frihet undergräfvad.— Nu slagen af vårt svärd, till Polen flyktad, på allmän riksdag hela Sveriges folk skilt honom från vanhälgad kungamakt, och såsom föreståndare af riket gett styrelsen åt hertig Karl; lägg därför ditt vapen, Arvid Stålarms, ned, det du förrådiskt nu mot fosterlandet för, och skilj ej Finland mer med fruktlöst motstånd från glädjen af en dyrt besegrad fred.

STÅLARM. Jag känner ingen annan fred än den, som sätter landets rätte konung åter i frid uppå sin tron. Mig Sigismund har utnämnt till krigsöfverste i Finland, jag skall mitt vapen lägga ner, när han mig så befaller—ej då hertigen befaller det, ej annorlunda skall det fridens altar byggas, där jag tager utaf mitt svärd, än som ett trappsteg för riksföreståndaren upp till Sveriges tron.

LAUR. PAULINUS. Vet ni, hvad ni med dessa ord har sagt, vet ni, hvad med ett längre trots ni gör! Som Fleming, eder företrädare, vill ni förakta folkets makt och vilja och ställer öfver det en själfvisk konung. Hvad tror ni då väl, att en krona är? Ett lån af Gud allén', som borgades på folkets aktning; och när den är kränkt, en skenbild blott af svunnen makt är kronan, en hägring falsk, som intet fäste har på himmel eller jord. Vänd åter, Stålarms, från orätt väg, än medan det är tid, och sök förlåtelse för alt hvad här du och Klaes Fleming brutit emot folket.

STÅLARM. Om svenska folket har förglömt sin trohet, har Finland den ej glömt och skall ej glömma, så länge här en ädling finnes kvar, som heder har och svärd till dess försvar. Det finska folket troget

skall förbli sin kung, sin ed—och folket det är vi!

BISKOP PETRUS. Ej samka ökad skuld med sådant tal till Herrans vrede öfver detta arma och ödelagda land. En trolös konung, en kättersk kung är Sigismund, som velat med påfvelärens mörker släcka ut det rena ljuset af vår kyrkas tro. Ej brottsligt uppror är, som störtat honom, ej hertigen, ej folket. Själf han gjort det, då de beslut, hvarmed Upsala-möte slöt en evärdlig ringmur kring vår kyrka, han falskt besvurit först och sedan brutit. Ett folk, ett land, en tro är Sverige nu, och innan han ödmjukat sig för oss, skall Sveriges rike sorgsen enka stå, som glömt den brudgum, henne ej var värdig, och i Guds helga ord den tröst uppsöka, som läker alla sår, hur djupt de blöda. Tro, Stålmur, icke att ditt trots förmår förändra det som himmelen beslutit: lägg därför ödmjukt ned ditt vapen nu, att Herrans hand ej tung på dig må falla.

STÅLMUR. Ers vördighet, jag är för litet bisp, för att för det där kalfskinns-pergamentet, som I Upsala präster skrefvo hop, uppoffra öfvertygelse och ära. Jag trodde på min Gud, förr'n det fans till, och än jag hoppas, han mig skydda vill. Den kung, han gifvit svärdet uti hand jag strider för till lifvets sista rand.

ERIK BRAHE.
Ett sista ord.

STÅLMUR.
Jag underhandlar ej.

LAUR. PAULINUS. Det svaret skall ni ångra än med sorg. Mins hur ni redan en gång blef besegrad af hertigen och tvangs att honom hylla, mins hur det löfte då ni honom gaf, ni bröt på nytt. Snart skall han komma åter. (Pekande på verserna ofvanför balkongen). Den versen där, han då i muren högg, han hugga skall i blod på häfdens blad. (Uppläsande den).

"Hit jag, Karl, har kommit och sett och betvingat ett uppror, härifrån åter jag går, lämnar ej spar af min hämnd. Men jag skall komma igen, enhvar förrädare bäfve! Ingen försköning då fins undan min straffande hand".

STÅLMUR.
Vi den ej frukte. Orörd där den sitter
och håller skarp vår blick och blankt vårt svärd.
Må detta bli det sista ord vi byta!

BISKOP PETRUS. Så fortfar då att anse mera värd en brottslig konung, än er fosterjord. Med sorg vi resa åter, snart med svärd afgöras skall, hvad vi här bytt med ord.

(Erik Brahe. Laur. Paulinus och biskop Petrus af Vexjö gå).

Fjerde scenen.

Arvid Stålmur. Johan Fleming. Olof Klaesson.

OLOF KLAESSON. God natt med er, I riddare af ordet, god morgon strid och muntert lif igen. god natt med kutter under jungfruburen, god morgon trummors larm, kanoners brumbas, god natt med middagslur och gäspning lång, snart börja vi vårt glada näringsfång!

JOHAN FLEMING.
Af rättvis harm mitt hjärta mot dem lågar.

STÅLMUR.
Till än' du från oss resa?

JOHAN FLEMING. Resa nu? Förräda vore det min konungs land, och fast mitt svärd i striden väger ringa, jag för min kung skall veta det att svinga.

STÅLMUR.
Det hoppas jag utaf Klaes Flemings son.
Nu till fru Ebba! I sitt bönerum
hon väntar oss. (Stålmur går).

Femte scenen.

Johan Fleming. Olof Klaesson.

JOHAN FLEMING.
Hör på ett ord, min bror!
Vi varit nu en tid ej riktigt goda
uppå hvarandra.

OLOF KLAESSON. Jag det märkt förval; men kan ej därtill hitta på ett skäl.

JOHAN FLEMING. Mitt felet är. Jag vet ej, men en misstro till dig, till mig, till alt mig fatta vill. Hvarföre skulle Sigrid väl och mig man för hvarann bestämma? Väcka så uti min själ en fåfång eld till lif! Kall, sluten, bort hon drager sig för mig. Om någon ann' hon älskar, är det dig. Tag henne då, gör slut på mina tvifvel och gif mig ro! Er lycka skall bli min.

OLOF KLAESSON. Är detta skälet till vår position? Må hin all kärlek ta, som kastar så ett själfviskt grand i vänskaps klara blick och här oss bägge hållit nu till narrar! Jag Sigrids älskare! Ja, om hon vore en fri och munter borgartös, då kunde jag väl ha vågat på en hemlig kyss. Hon älska mig! Den allvarsamma, vackra och stolta flickan! Gå och säg åt henne det ordet blott, hon skrattade dig ut och gret på samma gång, att du ej bättre förstår dig på ett litet blygsamt hjärta, som troligen ej känner högre lott än att få falla dig om halsen blott.

JOHAN FLEMING.
Nej, nej.

OLOF KLAESSON. Det där, det duger ej, min själ; hon måste än i denna dag bli din, ty annars drunknar uti älskarn hjälten, och sådant duger ej i tid som vår.

JOHAN FLEMING.
Men om hon icke älskar mig?

OLOF KLAESSON. Åh prat! En flicka bär sin tro ej fram på fat; den gömmer hon—ja, bilden är fatal—som en rekryt sitt hopp att bli genral.

JOHAN FLEMING.
Förlåt den misstro emot dig jag närt?

OLOF KLAESSON. Gör ingenting. Jag ej stort bättre varit. Ty som, näst hertigen, af alt på jorden jag hatar sorgen mest, så har jag sökt förnärmad vänskap vända bort i löje och skratta ut dig ur min glada själ. Men som det orätt var, låt det bli glömdt! Och nu—ett ord ej om hvad föregått; här har du gamla vännens hand tillbaka.

JOHAN FLEMING. Jag tager den med hjärtats tysta ånger, jag trycker den vid minnet af den stund, då, nyss till Finland kommen, första gången jag till min faders grafvård gick och där dig knäböjd såg med kind af tårar stänkt. Hvem kunde därpå känna glade Olof, hvarom i Warschau jag så mycket hört. Vi därför länge sprakade tillsamman och kände ej hvarandra als igen, till dess du hastigt mig om halsen for och ropade mitt namn. Och det blef afton, förrän vi skildes af, och himlens stjärnor bevittnade vår vänskaps varma ed.

OLOF KLAESSON.
Och troget ock skall denna eden hållas.
Snart komma storm och strid, då pröfvas den:
då vet du hvar du har en trofast vän.

JOHAN FLEMING.
Nu låt oss följa Stålarms till min moder!

OLOF KLAESSON.
Ännu i dag blir flickan din—jag håller!
Och om jag vadet tappar, eger du
min svarta frustande Arab.

JOHAN FLEMING.
Din tok!
Du aldrig kärlek känt.

OLOF KLAESSON. Blott åtta gånger, och hvar gång följd af små-förtret och ånger.

(Båda gå genom vänstra sidodörren).

Sjette scenen.

Daniel Hjort (träder in bakom pelarena, läsande i en gammal bok).

Jag kan ej säga som den stora talarn: "I skrift och tanke fins min fröjd och tillflykt; så gladt fins intet, som ej gladare blir genom dem; så sorgligt intet fins, som genom dem ej mindre sorgligt blir". Jag pröfvat denna sats, men den är falsk. När dig jag läser, gamle Livius, o, ej fylls mitt bröst af glädje, men af ångest. När jag på edra stora strider tänker, hur ringa synes mig ej denna strid! När jag ert tappra, stolta folk beundrar, hvar ser ett sådant jag i denna tid? När för min själ en Brutus, Marius stå, då faller blytungt öfver mig mitt öde, och, fångslad här af tacksamhetens skuld, mig själf jag måst' besegra. O! att aldrig jag skådat denna bok i Wittenberg, att aldrig annat för min tanke kommit än torr, spetsfundig dogmatik, den kapphäst på hvilken tiden, som en blodröd narr, nu rider karnaval. Bort, sköna bok! Jag vill dig bränna upp. En bättre sats, än den jag nyss citerat, vill jag svära: i dröm och kärlek finnes fröjd och tillflykt; så gladt fins intet, som ej gladare blir genom dem; så sorgligt intet fins, som genom dem ej mindre sorgligt blir.— Slå upp ditt öga, kärlek, du som drömmer uti mitt bröst, att där blir ljus och frid, slå upp din blick och liviska Sigrids namn! Jag henne lärt som barn. Vid stilla kärlek jag sett en ängel blomma helig upp. O! jag ej orätt läst i hennes blickar, (tar fram ur boken en biljett) de skygga, drömmande. I skrifna ord, åt henne yppen hvad jag ej kan säga. (Gömmar biljetten vid Mariebilden). Här uppå fridlyst rum, dit hon blott nalkas, jag lägger omärkt den. När hit hon kommer och ber sin bön, Guds moder bed för mig! Man nalkas! det är hon och hennes far.

(Går ut genom högra sidodörren).

Sjunde scenen.

Arvid Stålarms. Sigrid (med en krans af hvita rosor i handen.
De inkomma bakom pelarena från vänster samtalande).

STÅLARM. Min dotter! Redan altför länge har trolofningen med Johan tyst du afböjt. Det går ej längre an. Jag själf ju ser, hur dina kinders blommor blekna af. Du älskar honom, hvarföre då längre?...

SIGRID. Min dyre fader! Ingen ann' jag älskar än dig. Jag vill ej gifta mig. Har jag ej nog af kärlek här? Jag vill ej mer. Till Warschau åter reser Johan Fleming. Hvi vill du bort mig sända, att en främling vid hofvet dväljas! Låt mig bli hos dig, min gode fader!

STÅLARM. Barnsligheter Sigrid! Dessutom reser Johan ej. Han blifver i Finland qvar att dela här med oss den fara, som från Sverige hotar.

SIGRID.

Ah!

STÅLARM.

Nåväl, betänker du dig än?

SIGRID. Låt mig inför Guds moder hålla här min bön; se'n skall jag svara dig.

STÅLARM. Farväl till dess! (För sig) Som snäckans pärla gömmer sig för dagen och blygsamt drömmer i sin egen glans, hon sluter tyst sin kärlek i sin barm, min goda dotter! (Går).

Åttonde scenen.

Sigrid (på knä för Mariebilden). Katri (senare).

SIGRID.

Heliga Guds moder!

Min mor jag tidigt miste. Du min tröst,
min moder blef; så hör min bön, som fordom!
Om andra dig förglömt, så hör dock mig!

KATRI (smyger sig in bakom pelarena). Hur länge skall jag sörja i min själ, och ängslas dagliga uti mitt hjärta, hur länge skall min ovän sig förhäfva?

SIGRID. Så rent, så hvitt, som dessa rosor, var engång mitt hjärta. Tyst det blöder nu, du heliga Guds moder, gif det frid!

KATRI.

En bön? Och här? Hvem är den hvita dufvan?
Tyst! Skrämmas skall hon, om hon mig blir varse.
Ej för att böner höra, hit jag smugit.

(Gömmar sig bakom Flemingska vapenskölden).

SIGRID. Gif åt mitt hjärta himlens kraft att segra uppå dess onda böjelser och tankar.

(Fäster kransen under Mariebilden).

Nionde scenen.

De förra. Daniel Hjort (från högra sidodörren).

KATRI (för sig) Där kommer han. O, att jag ensam vore med honom här! När skall den stunden slå?

DANIEL HJORT (blickande på Sigrid). Skall jag till hennes fötter falla? Fråga hvad kärlek blott kan våga? Nej, ej än'?

SIGRID (blir varse biljetten, som Daniel Hjort gömt vid Mariebilden).
Hvad? Detta papper?...

DANIEL HJORT.
Ah, hon märker det!

SIGRID (tager biljetten).
Till mig. Jag känner denna stil! O Gud!
Jag anar hvad den innehåller.

DANIEL HJORT.
Sigrid!

KATRI (för sig). Han älskar henne. Blommar här hans lycka, tyst, okänd som jag kom, jag går att dö.

SIGRID (fattande sig).
Ni här! Ni skrifvit detta? Stanna! Tyst!
Hvad är som gifvit skäl till detta steg
af er mot Stålarms dotter?

DANIEL HJORT. Är det Sigrid, som talar så? O, nej, det är ej möjligt! Har hon då glömt de ljuftva barndomsstunder af fridfull lek i Qvidjas gröna kinder? Har hon då glömt, den nu så stolta, kalla, de forna, glada, ljuftva samtal alla vi höllo förr. Och är det hon, som talar? Nej, hennes skenbild blott i dessa salar.

SIGRID. Ni lönar illa det förtroende, min far bevisat er, och klandrar hårdt den rena vänskap, som ett barn er skänkt. (med bortvändt ansigte) och om—

DANIEL HJORT.
Säg ut, jag redo är att höra.

SIGRID. Och om man finge känna denna djärfhet, ni vet hvad er det kostade och mig.

DANIEL HJORT.
Ah!

SIGRID.
Här jag lägger brevet, tag det åter.
En evig hemlighet emellan oss
skall detta bli, er ingen förebrå.

DANIEL HJORT.
Ni älskar mig, ni älskar mig ändå!
O! säg blott det, och jag skall lugnt försaka.

SIGRID.
Ni ärelysten är. Om ni mig älskat,
förvisst ni hade spart mig denna stund.
Jag er ej aktar.

DANIEL HJORT
Ah—farväl!

SIGRID
Blif qvar!

KATRI (för sig).
Jag andas åter. Snart jag honom har.

Tionde scenen.

De förra. Arvid Stålbarm. Johan Fleming.

STÅLBARM.
Är nu den lilla blyga oron öfver?

SIGRID.
Ja, jag bestämt mig.

STÅLBARM.
Och så allvarsam?

SIGRID (med förstald fröjd). Du tycker det! Nå ja. Ett ja, min far, det flyger ej med fjärilsflykt på tungan, det tusen nycker, tusen skygga tankar besegra måste, som så länge bry oss, tils man tar mod och säger: här min hand!

(Räcker handen åt Johan Fleming).

JOHAN FLEMING. Du ljufva hand! Hur har du icke låtit mig vänta uppå dig! Än darrar den, som om den bort sig ville från mig rycka. (Kysser Sigrids hand). Så tar jag denna pant uppå min lycka. Nu finnes ingen sorg och saknad mer, och kvällens fest, som ämnad var att fira mitt afsked, du förvandlat i en fest, där kärleken är värd och fröjden gäst.

SIGRID.
Här är så kvaft i denna tunga sal!
Hvar är din moder? Låt oss gå till henne!

JOHAN FLEMING.
Kom hållre ned i slottets trädgård då!

SIGRID (undvikande). Re'n börjar aftonrodnan västern måla, och höstens blommor hälft förvissna stå.

JOHAN FLEMING.
Ser du på dem, de vakna upp och stråla.

(Sigrid och Johan Fleming gå).

Elfte scenen.

Katri. Arvid Stålbarm. Daniel Hjort.

STÅLBARM.
Gå lätta ungdom med din lätta oro!—
Här, Daniel Hjort! Skrif dessa bref i ordning!
De skola hän till alla väderstreck,
hvarhålst vi ha en stridsbror rask och käck.
Slut blir med frid och ro i slott som tjäll,
men gladt vi skola fira denna kväll.
Hör svenner! (Betjäning inkommer).
Tänden ljus, låt lampor glimma!
Snart strida vi, nu njuts en sorglös timma.

(Går, förenande sig med ankommande gäster. Festlig upplysning.
Musik höres utom scenen).

Tolfte scenen.

Katri. Daniel Hjort. Fångvaktaren.

FÅNGVAKTAREN.
Hvart nu så upprörd, mäster Daniel?

DANIEL HJORT. Du! Så! någon fins, som märker också mig, och denne är fångvaktarn, mannen från de här i hvalfven lefvande begrafna. En passlig man! Hvad vill du här?

FÅNGVAKTAREN. Jag skulle blott säga till häruppe, att den siste af fångarna har dött i natt.

DANIEL HJORT.

Ha, ha!

Det var rätt lyckligt för den stackars karlen!
I dag är lyckan gäst på detta slott,
från Flemings son alt ner till Flemings fångar.
Gå! Isig graflukt hämtar du hit upp!
Ej Arvid Stålarms nu har tid med dig.

FÅNGVAKTAREN.

Säg, är det sant, att vi få krig igen?
Då lär ej hvalfvet länge hållas tomt!

DANIEL HJORT. Får du ej någon annan dit, så skall jag komma själf och bjuda mig åt dig.

FÅNGVAKTAREN.

Utaf den där får intet klokt man höra.

(Fångvaktaren går).

Trettonde scenen.

Katri. Daniel Hjort.

DANIEL HJORT Fly, fly, du kärlek, du, min sista dröm! Du blef det bittraste af alt det bittra uti min lefnad! Hvarför blef just jag en hemlös, vilsekommen gäst i världen, ett hittebarn förutan namn och far? Sin rot har minsta blomma, hafvets våg ger upphof åt en annan, mossan har en grafsten dock att växa på, den fånge, som dog i natt, han hade dock engång ett lif att lefva för. Hvad eger jag!

KATRI (framträdande).

Mer, än du tror och mer, än här kan sägas.

DANIEL HJORT.

Ha! Åter kvinna står du i min väg!
Så tala, säg en gång, hvad vill du mig?

KATRI. Jag har den fackla, som ditt dunkla öde i blodrödt sken skall lysa upp och ge dig tillbaka alt, hvad här du saknat har. Möt mig i morgon kväll vid slaget nio på Åbo torg: man kommer, gå, farväl!

(Hon drager sig tillbaka bakom en pelare),

DANIEL HJORT (aflägsnar sig långsamt, då han blir varse Ebba Fleming).

Fjortonde scenen.

Katri. Ebba Fleming.

EBBA FLEMING. På nytt slår kriget vingen öfver Norden;— och du, Klaes Fleming, är ett stoft i jorden! Ner öfver oss din starka ande sänd och samma kraft i våra hjärtan tänd, hvarmed du Finland höll med säker hand på tidens vilda, stormupprörda vågor, hur folket stod i uppror och i lågor, vid svuren trohets säkra ankartand! Ditt svärd var härar, och din kraft var spord från Polens sol till norrskenet i nord, och Sveriges krona hängde på ditt ord! Och samma själ, hur blid, hur varm den var i hemmets ro; hans blick, hur ljuf och klar! O! jag vid detta hjärta hvilat har.

KATRI (som stigit fram och hört Ebba Flemings monolog gör en hotande åtbörd och skall aflägsna sig, men märkes af Ebba Fleming, som förskräckt studsar tillbaka).

EBBA FLEMING (med ett anskri).

Ah! hvem är ni! Hur har ni kommit hit?

KATRI. Ohörd som sorgens suck i glädjens sal, omärkt som, bland de mäktige, föraktet.

EBBA FLEMING.

Bort hemska syn! Bort dit, hvar'från ni kom.

KATRI.

Det är för långt tillbak's till Österbotten.
Var hälsad från dess grafvar och dess öknar!

Jag hälsar dig ifrån din makes verk.

Femtonde scenen.

De förra. Arvid Stålbarm. Olof Klaesson. Johan Fleming.
Sigrid Stålbarm. Gäster.

(Vid Ebba Flemings anskri hafva alla inkommit och församlat sig i fonden).

EBBA FLEMING.

Ah! Drifven henne bort! (Förenar sig med de andra).

KATRI. Kom mig ej när! Bereden er på hvad som förestår. I störtat folket i fördärf och död. Men fast vår gård ni bränt och från oss röfvat all kärleks kraft, så lefver hatet än! Det smyger spårlöst fram vid tiggarsstafven, det håller råd med skuggorna i grafven, lyss vid palatsets dörr, i kojan talar; då brista vapensköldar, rëmna salar. Så länge lefver det, tils hämnens dag går ned i blod,—och detta hat är jag!

(Aflägsnar sig skyndsamt).

Slut på första akten.

ANDRA AKTEN.

(Åbo torg med domkyrkan i fonden. Till höger ingången till en bod.
Något fram på scenen en schavott. Skymning).

Företa scenen.

Tvånne borgare.

FÖRSTA BORGAREN.

God afton, du, hur' står det till?

ANDRA BORGAREN (vid boddörren).

Ingenting att säga därom i så oroliga tider, som dessa.

FÖRSTA BORGAREN.

Sörj den som vill. Ger Gud dag, så ger han råd.

ANDRA BORGAREN.

Ja den som bara hade råd att vänta! Polsk inkvartering, dryga utskylder, flickorna bakom lås och bom, onda tecken på himmelen, spöken som strida i luften, sjöfarten hindrad till Sverige.—Usch! det fins en sorg på hvar fingerled den här tiden. Jag väntar bara att en vacker natt få se slottet dansa polska med domkyrkan på ett munkrep, för att alt i världen skall vara upp och ned, utom vi två.

FÖRSTA BORGAREN. Ondt finnes det alltid, käre vän. Finnes det inte utom oss, så finnes det inom oss. "Ju strängare vår Herre uppfostrar oss", sade far min i tiden, "dess bättre menar han det med oss". Det säger biskopen också. Ni var inte i kyrkan i sista söndags.

ANDRA BORGAREN. Hade annat att tänka på, träffade en svensk skutfarare, en rask karl, må du tro. Hertigen har knäckt herrarne i Sverige, och snart skall han komma hit också.

FÖRSTA BORGAREN.

Jo, jo, så säger man. Det fins många herrar i riket nu för tiden, och ju flere kockar dess sämre soppa, och vi äro soppan vi—

ANDRA BORGAREN. Som ätes opp ja. Låt se, låt se! Vet ni hvad, Jansson, det sker hiskeliga saker om natten, där omkring schavotten.

FÖRSTA BORGAREN.

Huh! Det mörknar redan!

ANDRA BORGAREN. Jag har måst flytta min säng i ett annat rum, ty om midnatten tisslar och tasslar det jämt härutanför och lämnar oss ingen ro i huset. I går natt, Jansson...

FÖRSTA BORGAREN.

Nå, i går natt...

ANDRA BORGAREN (stängande boden).

Så rang det liksom af domens klockor i luften, och häromkring schavotten sjöng en dödpsalm sig själf, utan att man visste, hvarifrån det kom.

FÖRSTA BORGAREN.

Huh, det är ruskigt och mörkt härute. God natt, kära bror!

ANDRA BORGAREN.

Bah! Vill du inte komma in och hålla mig sällskap?

FÖRSTA BORGAREN. Tack, tack! I sådana här tider trifs man helst hemma vid ljus hos hustru och barn sina. Måtte det bli bättre tider för dem engång. God natt, god natt!

(Han går. Månen framskymtar ur moln och kastar svarta skuggor öfver scenen. Andra borgaren går in i sin bod, den han stänger efter sig).

Andra scenen.

DANIEL HJORT (inkommer). "Jag har den fackla, som ditt dunkla öde i blodrött sken skall lysa upp", så föllo ju hennes ord. Jag hör dem än, jag hört dem igenom sömnlös natt och dagens vimmel. Du öde, skall ditt dok du ändtligen för mig upplyfta! Fader, moder, hem! Hvad ljufva ord! Jag sagt dem aldrig förr. Är det en dröm, en dröm, som gäckar mig! Min hela själ är väntan, mina sinnen försmält uti ett enda: hörseln. (Lyssnar). Hör jag ej steg, ej röster här!

(Tornuret slår nio).

Ah, timman slår!

Tredje scenen.

Daniel Hjort. Katri.

KATRI. Hvar är du, för hvars skull i tjugu år min fot har blödande på törnen trampat, hvar är väl du, så känd och dock så okänd, uti hvars hand ett vapen jag förtror, som blodshämnd starkt, som dödligt hat så segt?

DANIEL HJORT.

Om mig du menar, är jag här.

KATRI. Jag lofvat dig säga, hvem du är. Jag kan än mer, jag kan dig föra till din moders famn och till din faders—graf.

DANIEL HJORT. Ve, om ditt hjärta en hopplös smärta känt och vågar dock min öde själ med falsk förhoppning gäcka!

KATRI. Jag gäckas ej, om själf du mig ej gäckar. Dock, innan någonting jag yppar, svara, om du har mod att allting öfvergifva, som förr du vördat, och i evig glömska försänka alt, hvad förr din kärlek egt?

DANIEL HJORT. Du frågar om mitt mod. Ej mod behöfs, där ingen strid i fråga komma kan. Du ser framför dig här ett hjärta blott, som ingen ömhet, ingen vänskap känt, som törstat, törstat hela lifvet efter en droppe kärlek och den aldrig nått, som likt en fågelunge, ensam lämnad uppå en öde klippa uti hafvet, i gränslös, evig ensamhet förtvinar. Du talte om min faders graf, hvar är den? Om under klippors hvalf och jordens grund han låg fördold, jag sprängde dem och värmde det döda hjärtat med mitt lif till lif!

KATRI. Håll upp, att ej den sista kraft, jag spart för denna stund, trots år af sorg och vanvett, flyr bort.

DANIEL HJORT.

Så fortfar, säg min faders namn, att i dess himmel jag får svalka mig!

(Griper i henne och skådar henne i ansigtet).

Du ljuger ej! En djäfvul det ej kunde!

KATRI. Ser lögnen ut som jag, då ljuger sanning. 1 himlens stjärnljus här jag för dig står. Så sant, som Gud har detta hvalfvet byggt, så sant det öfver människornas synd, sjufalt förlåten, sjufalt remna skall, så sant det är, att dagens klara sanning jag till dig ropar med din faders namn; Bengt Ilkainen.

DANIEL HJORT. Det namnet förr jag hört. Säg, var han icke en af dem, Klaes Fleming; i slottets fängselhålor lät förgås till straff, för det de reste sig mot honom? Ha! själf jag varit med och domen skrifvit.

KATRI. Din faders bror det var. Din fader föll, då än ett omedvetet barn du var. Långt upp i Österbotten stod hans gård, en grushög nu, där ulf och ormar smyga. Här finnes han, inunder galgen kastad och tredelt huggen af Klaes Flemings bödel.

DANIEL HJORT (ilar upp till schavotten).

Där!—Ha! Min fosterfar min faders bane!

KATRI (sätter sig på schavottens trappsteg). Din fader var en fri och mäktig bonde. I strid med Ryssland landet stod. Klaes Fleming var då krigsöfverste; med vilda knektar hvar gård han fylde, ty den stolte herrn oss bönder hatade, som honom vi. Så höll han krigets röda fackla hånfullt vid jämn och varsam eld, för att med den i våra gårdar nödens mordbrand tända. I denna jämrens tid din mor dig födde. Jag mins en kväll, som om i går det varit; din fader borta uti rian var, din moder satt med dig invid sitt bröst och såg för första gång det födselmärke, som du vid hjärtat bär, och undrade hvad denna ormgadd väl betyda skulle, då vildt en skara ut af Flemings knektar i rummet rusade, af blod bestänkta. De hade varit hos din far i rian och fordrat där, att med den rest af säd, som våld och krig uppå hans åker lämnat, han genast skulle deras säckar fylla. Bengt var den mannen ej, som slikt fördrog; den fräckaste han lyfte upp och slog i blod till marken ned. De öfrige hans folk ur rian dref; en strid begynte, där knekten kom till korta. Flyende, förföljde af de våra, in de bröto uti din faders hus. Ej mer blott ord och armkraft gälde där, men spjut och pilar. Då lyfte en soldat dig på sin arm, gick fram med dig till fönstret ropande: "den första pil, I rikten emot oss, blir detta barnets död". Din moder dignade på golfvet ned, och när hon åter vaknade, då stod i lågor stugan, kvidande du låg på halfbränd tröskel; upp hon tog dig, flög igenom eld och rök—och gården hann—där vred sig din fader i sitt blod, och långt från fjärran ljud knektars hånskratt genom lågors gnissel.

DANIEL HJORT. Jag hör det tydligt, som jag lågan ser och gården, skogen,—åkern bort till höger. Ha! minnet som en vådeld flammar upp i dunklet af den natt, där förr jag famlat.

KATRI. Förstärkning hade Flemings knektar fått, de våra flytt, din fader sårad fallit, och de, som började med rån och våld, med mordbrand slutade sitt segerjubel.

DANIEL HJORT.

En skogsväg mins jag nu, en stormig natt.

Emot en kvinnas axel tyst jag låg

och lekte där med ett par svarta lockar.

KATRI. Det var din mor. Hon följde med din fader till Åbo, dit han skickades att klaga hos Fleming öfver knektarne.

DANIEL HJORT.

Nåväl?

KATRI. Nåväl, för uppror och för mord beskyld, emedan han sin egendom försvarat mot Flemings knektar, dömdes han till bojor och skymflig död på stupstock. Fåfångt låg jag på knä för Fleming bedjande om nåd. Den grymme mannen såg mig kallt i ögat och vände sig och—gick. Här är den plats, där skuldöst flöt din faders blod! Här är den plats, der liflös ned din moder af smärta dignat! Här var det, som hon under nattens mörker gret blek sin kind och sörjde håret grått. Här har hon lyft dig faderlös mot skyn och ropat ve, ve öfver mördarn Fleming. Här tappade hon bort förståndets ljus och liknöjdt irrande i skog och mark åt bark af träd och sina tårar drack.

(Månen går för ett ögonblick fram ur molnen och kastar sitt sken öfver dem).

DANIEL HJORT.

Min mor, min mor, ja, det är du, är du!

KATRI. Kom mig ej när, ej än min son du är! Hör mig till slut, jag sedan dig skall höra. Så satt jag en gång invid vägens rand; förbi red Fleming med en guldsmidd skara, och halfdöd låg du vid mitt bittra

hjärta. Mig tycktes då, att alla goda män'skor på jorden voro döda. Gud var död och himlen svepte sig, ett dunkelt sorgflor, kring all den döda världen. Här allena uti mitt bröst ett hjärta slog; mig tyktes som i en dröm, att du var död, det gjorde min själ så godt. Vansinnets ljufva mörker omgaf mitt hjärta som en läkedom. Se'n vet jag icke hvad som hände mer. Alt nog—du kved ej mera vid min barm; och så kom jag tillbaks till Österbotten— Gud vet uppå hvad sätt.

DANIEL HJORT.

Ah! det var då
mig Fleming tog från vägen upp.
Du öde!

KATRI. Där satt jag sedan på vår gårds ruiner och vackra visor sjöng till foglars kvitter— så vackra visor! En jag minnes än: "Min make föll i sitt röda blod, bödeln som präst vid kistan stod, på grafvarna giftört växer".

DANIEL HJORT. Hur bittert söndersliter denna syn den sista flik af vördnad, som jag än' för Fleming hyser.

KATRI (med återvunnen fattning). Fleming säger du! Hans skuldregister än jag icke slutat. Skrif upp på det att han din släkt utrotat, då Österbotten som en enda man sig reste mot hans järnok opp. Bengt Poutu, din moders bror: Matts Ilkainen, din farbror, för denna stupstock fallit, eller hungrat ihjäl i slottets mörka fångselhål. Ej finnes kvar i hela Österbotten en enda man, som var din faders vän. På härjad åker rostar lämnad plog, och floden suckar emot blodig strand, på härden ligger elden svart och död, och kyrkan står, en öde helgedom. Hvarthän du ser i Finlands skilda trakter, borggårdar blott och kyrkogårdar frodas. Och själfva gräset uppå grafven hviskar: Hämnd öfver Flemings ätt i sista led! Det ropet gaf mig åter min besinning, mitt öga tändes, minnet vaknade och dig jag mindes, mindes hur jag smög ifrån dig, att du ej det skulle höra, och hur jag såg dig se'n på Flemings arm i vägens dam vid krökningen försvinna. Jag upp dig sökte, såg dig, kände dig. Dock aldrig skall jag i en moders famn den sonen sluta, som Klaes Fleming uppfödt, förrän sin äkthet han bevisat mig.

DANIEL HJORT (faller på knä och blottar sitt bröst). Se ormens gadd uppå mitt bröst, och slut mig intill ditt hjärta!

KATRI.

Gå tillbaks till slottet!

DANIEL HJORT.

O moder! mer du hatar, än du älskar.

KATRI. Af kärlek hatar jag. Se här, min son! Tag denna ring, den tryckte hertig Karl, då än en ung och fridsäll prins han var din far på hand, då denne segrande för folket en gång talte stolt på riksdag. Den ringen följde honom in i döden, den hör dig till som arf.

DANIEL HJORT (sedan han försökt den).

Invid mitt hjärta
den hvila skall, nytt lif ingjuta där.
Och nu min moder. (Breder ut armarna åt Katri).

KATRI (vänder sig bort). När du först bevisat, att du är folkets son. Till dess farväl!

DANIEL HJORT. Ja, neka, moder, neka mig din famn, så länge än jag håller detta namn, så länge än jag denna klädnad bär, som spunnen utaf Flemings silke är, så länge än jag tjänar denna makt, som folket uti natt och bojor bragt,— ja, neka till att skåda på din son, så länge han är sina fäders hån, så länge tils han slitit ur sin själ alt, alt, som var. Till dess farväl, farväl!

(Han går).

Fjerde scenen.

KATRI (ensam). Han går! Hvad har jag sagt? Hvad gjort? Min kraft, min kraft mig öfverger. (Famlar till pålen och omsluter den krampaktigt). Där går han, o min son! Se stjärnljus sväfva kring hans mörka lockar, och hög som natten växer hans gestalt. Du älskade, du lif, du vår, du sol, vänd åter i min famn!... Han hör ej mer.

(Hon dignar ned på schavotten).

TABLÅ.

(Studerrummet hos Ericus Erici).

Femte scenen.

Ericus Erici (sitter och skrifver. Bibeln och några andra böcker på bordet). Arvid Stålbarm (inträder).

STÅLBARM.

Good afton, ers högvördighet! Jag stör?

ERICUS ERICI. För ingen del. Det är ett arbete, som när som helst jag åter kan ta vid. Guds milda lära här jag tecknar upp i enkla ord för folket, och så länge Hans andes frid bor i min själ, förmår all världens strid mig icke däri störa.

STÅLBARM. Ett godt och nyttigt verk! Dock synes mig ni orätt gör, herr bisp, då så ni drager ert snille bort från statens ärender, som nu behöfva krafter mer än nå'nsin.

ERICUS ERICI. Hvar män'ska har sin gifna plats i lifvet, jag tackar Gud för min och verkar där. Om ni tillåter, skrifver jag till slut den mening, som ni med er ankomst afbröt.

STÅLBARM (under det Ericus skrifver). Ni är mig just en general, herr bisp. Ert stridsfält är det hvita pergamentet, där svarta bibelsprängda små soldater marschera uppå ert kommando fram. Bläckhornet är fältlägret och er själ det mynthus, hvarur ni i guld betalar den rika solden åt er trogna skara. Så leker ni som barn med tennsoldater och bryr er litet om, hur det ser ut i statens stora, sönderfallna hushåll. Men säg, herr general, hvem är väl då motståndaren, som så upptar er omsorg, att för alt annat blind ni är?

ERICUS ERICI (bortläggande pergamentet). Det är det onda, egenmäktiga och mörka, hvori vi män'skor famla; och när det en gång är kufvadt, då, krigsöfverste, ha dessa droppar bläck dock mer förmått än strömmar utaf blod, som svärd utgjutit.

STÅLBARM. Ni gamle svärmare, så vill ni ställa er utom tiden, tils med oberäknadt vingslag den slår er hämndfull ned i stoftet snart.

ERICUS ERICI.

Hvad menar ni? Hvad har jag väl att frukta?

STÅLBARM. En ädel, fromsint man ni är, Erici. Ej ni, som mången af vårt prästerskap, sökt reta folket upp emot sin konung, men manat det tvärtom till fridsamhet, där så ni kunnat. Er förtjänst det är, att finska kyrkan stått så lugn, så värdig i alla tidens skiften. Ingen står af rikets präster därför så i aktning hos konungen som ni, och ingen hatas af hertigen så mycket just som ni.

ERICUS ERICI.

Tyvänn! Jag vet det senare.

STÅLBARM. Nåväl, till eder kunskap har väl också kommit det rykte, som er hela hjord har skrämt och spridt i hopar omkring torg och gator.

ERICUS ERICI. Det rykte menar ni, som åter vaknat, att hertigen är hit på väg. Än se'n?

STÅLBARM. Än se'n?—Jag kommit att en tillflyktsort er bjuda inom slottet.

ERICUS ERICI. Jag er tackar, men tror mig ej behöfva den. Mitt rum, det är min borg, min värlöshet mitt vapen.

STÅLBARM.

Ni vill då hällre ensam stå?

ERICUS ERICI. Ej ensam; med min församling och mitt hopp på Gud. Jag är en kyrkans man. Jag ej förstår mig på edra strider, all min uppgift är vår kyrka skydda lika mot de anfall, som Sigismund med påfvelärens villor försökt mot den, och lika mot det sätt, hvarpå vår ärelystna hertig söker att den begagna som en stege upp till Sveriges tron. Ni ser således, jag har ej något ondt af hertigen att frukta, om han ock fruktar mig, då ondt han gör. Jag önskar ingen gunst af Sigismund, om han den ock mig ger, då rätt jag handlar. "Förliter ej på förstar", är mitt valspråk, följ Herrans stämman i ditt samvets dom!

STÅLBARM (stiger upp).

Och huru lyder då ert samvets dom?

ERICUS ERICI.

Den passar ej för edra öron, Stålarml!

STÅLARM.

Låt höra dock, jag har ett godt humör.

ERICUS ERICI. Välan om ni så vill! Som Abels blod nr jorden ropade uppå en broder, så ropar folkets blod ock öfver er. Jag själf har utgått från det ringa folket och lidit med det, tröstat, där jag kunnat; men kunde slottets fängselhålör tala, och hade landets hundra galgar tungor, de skulle hviska oerhörda ord om huru ni herrar här er makt begagnat;— vill än ni höra på mitt samvets dom?

STÅLARM. Nog nu, herr bisp! Jag rår ej för det där. Klaes Fleming stundom tog för hårdt uti, och jag ock önskar mycket vore ogjordt. Men som det är, ni glömmör dock en sak, att där vi hårdt förfarit, ha vi straffat, och där vi straffat, ha vi straffat brott, om våldsamt uppror ej ni nämner dygd. Ha! Ha! Var det er dom? Jag svarar bäst: den, som i leken går, får leken tåla. (Kanonskott i fjärran). Tyst! Hvad är det? Man skjuter uppå slottet.

Sjette scenen.

De förra. Olof Klaesson (rustad till strid).

OLOF KLAESSON. Till slottet skynda, Stålarml! Knapt du gått så kom ett ilbud ifrån Kastelholm; det taget är af hertigens galejör, vår vän Salomon Ille, slottsherm, fången. Knapt hade budet återhemtat sig, så dök ur fjärdens vatten flottan upp.

STÅLARM.

Ar hertigen på flottan själf?

OLOF KLAESSON. Han har landstigit med en här vid Helsingfors. Jag skyndar till vår krigshär att den föra mot honom ut. Farväl om ej vi råkas igen, tryck Johans hand på mina vägnar!

(Olof Klaesson går)

STÅLARM.

Farväl, herr bisp, ni hör, jag måste skynda.

(Stålarml går).

Sjunde scenen.

ERICUS ERICI (ordnande sina papper).

Den, som i leken gått, får leken tåla,
den, som har gripit svärd, med svärd förgås;
Gud styre alt!—Hvar var jag nu igen?

(Han börjar skriva).

Slut på andra akten.

TREDJE AKTEN.

(Scenen är närmast murarne på slottet. Till vänster en kanonglugg, bredvid den en knekt med brinnande lunta. Till höger fram på scenen en tom kanonlavett).

Första scenen.

Daniel Hjort. En knekt.

DANIEL HJORT.

Nå, hvarför skjuter du ej?

KNEKTEN. Dum jag vore, om jag ej väntade. Så ädel vara som krut har bättre mål än luft.

DANIEL HJORT.

Ja, visst!

KNEKTEN. Ser ni den där galejan där. Den kommer alt närmare. Snart vänder stäfvén till. Då,—fyr! ej förr!—Ni skall få se, hur masten, skall braka ner och rorman mista knoppen.

DANIEL HJORT.

Hvad har du då mot honom?

KNEKTEN.

Lustig fråga!

Han är ju knekt som jag.

DANIEL HJORT. Och därför skjuter du honom ner.

KNEKTEN.

Han gör så han med mig.

DANIEL HJORT.

Och hvarför?

KNEKTEN. Hm! Därför att jag med honom gör just på samma sätt.

DANIEL HJORT.

Och varför?

KNEKTEN.

Fan vet hvarför!

DANIEL HJORT.

Nå vill du veta't, så vet jag hvarför.

KNEKTEN.

Jag också, för att ordern lyder: skjut!

DANIEL HJORT. Åhnej, min vän! Om Stålarml dig befalt att krossa här ditt hufvud emot muren, du skakade på hufvu't först ändå. Nej, men han skjuter, han, för hertigen, som är så vänlig mot det arma folket, det du som folkets son i grund föraktar. Han kyrkan rensa vill från syndigt bruk, du med att det försvara himlen vinna. Han hatar jesuiterna och adeln, och du, du älskar båda uti grund, och därför gör du ganska rätt uti att slaktas här för dem och slakta.

KNEKTEN (betänksamt).

Hvad pratar ni?

DANIEL HJORT.

Hör på, hvem var din far?

KNEKTEN.

Det angår icke er.

DANIEL HJORT. Visst ej en bonde, ty bondehertigen föraktar du och skjuter ner hans folk. Nu vänder stäfvén. Skjut ner den dumma rorman där, som tjänar en herre, som på lumpet småfolk tänker.

KNEKTEN.

Skjut själf, här har ni luntan.

DANIEL HJORT. Nej, min gosse! Om ock en knekt jag vore såsom du, jag icke för din lilla sold det gjorde, två gånger mindre än den knektarna hos hertigen med skuldfritt samvet njuta.

(Drager sig undan.)

KNEKTEN. Hvad mente han? Bor satan eller Gud i den där svarta rocken. All min kraft han pratat bort. Nå gudskelof, det är för sent att skjuta.—Tvänne gånger mindre än solden, hvilken hertigen består!—Hvad rör det mig? Om icke bort han gått, jag huggit honom ner.—Ett sällsamt tal! Hvad skall jag göra nu? När i ens hufvud rätt underliga tankar vakna upp, är bäst med en god vän att därom språka.

(Han går.)

Andra scenen.

DANIEL HJORT (inkommer, sätter sig på kanonlavetten och blickar efter knekten.)

Det var det första—skall det bli det sista?

Tredje scenen.

Daniel Hjort. Sigrid Stålarms.

DANIEL HJORT (för sig). Åh, jungfru Sigrid! Se så blek hon är, den lilla ängeln slokar sina vingar, som om hon vandrat öfver lik och blod, som om hon varit ner i fängselhvalfven och sjungit Johan Flemings kärleksvisor till kedjors rassel. Det var god idé! (Högt). God morgon, fröken Stålarms! (För sig). Sa' jag Blodarms!

SIGRID

Hur mår du Daniel?

DANIEL HJORT. Tackar, ganska bra, om blott jag undantar en ryslig dröm i går på aftonkvisten.

SIGRID. Tälj den då! Du drömde kanske, att du sug ett altar, dit tyst en flicka kom och lade ner ett offer, och det offret det var hjärtat. Oroligt var det, ville icke hållas på altaret, men himlens änglar kommo och vaggade det in i sömn till slut och sade se'n till dig, som stod där när: väck ej det hjärtat upp med dina suckar, låt det ha frid och ljus.

DANIEL HJORT. En vacker dröm! Men nej, jag drömmer ej så vackra drömmar, jag drömde, att jag såg en blodig stupstock ... men det förstår ni ej, och det kan vara det bästa, om det ej det sämsta vore, att ni en gång dock måste det förstå.

SIGRID.

Förvirradt talar du.

DANIEL HJORT. Förvirring är ju tidens lösen, och förvirring är den enda lösningen på lifvets gåta.

SIGRID.

O, nej! försoning, frid.

DANIEL HJORT. Det är en gåta, att fast man vet, hur man skall lösa gåtan, så vill man hållre den allt mer förvirra. Se det är knuten.

Fjerde scenen.

De förra. Johan Fleming.

SIGRID.

Johan!

JOHAN FLEMING.

Du, min Sigrid!

Här midt bland storm och död! Gå in i slottet!

SIGRID. Så härlig morgon genom fönstret sken, så fridfull vågen log, så tyst stod skogen, att ut jag lockades.

DANIEL HJORT (för sig). Det är lockfågeln, som skall mig narra i sitt nät. Få se, om ej de sätta gillret ut tillsamman.

SIGRID (fortsättande sakta till Johan Fleming). Då såg jag här den stackars Daniel Hjort. Du känner allt; gör honom till din vän, var god mot honom, lär honom glömma...

DANIEL HJORT (som lyssnat). Sa' jag inte det? Det här blir bra. Olycklig kärlek så den stackars Daniel Hjort förvirrat har; och är han inom eller utom muren, hvem fäster sig därvid; det hör till turen.

SIGRID.

Jag lämnar eder nu. (Hon går).

Femte scenen.

Johan Fleming. Daniel Hjort.

JOHAN FLEMING (blickande efter Sigrid). En himmel är den ljufva flickans själ, så klar och ren, att minsta vårmolns skugga märks därpå. Hjort, du mår icke väl?—

DANIEL HJORT.

Vill ni mig hjälpa?

JOHAN FLEMING. Du saknar sysselsättning, och din själ blir trött af bara intet, tanken mattas och lynnet bittert blir.

DANIEL HJORT (för sig). Han bort bli präst, så kunde han ha aflat sig förvärfvat för fädrens synder.

JOHAN FLEMING. Vill du, skall jag tala med Stålarml, att han lämnar dig ett svärd och gifver dig en plats. Du ser mig ut att kunna föra svärd såväl som penna.

DANIEL HJORT.

Ni skämtar bra. Hvad skulle jag med svärd?
Jag tror jag högg i orätt hugg kamraten.

JOHAN FLEMING (betydelsefullt).

Kan kärleken så bittert plåga kärlek?

DANIEL HJORT.

Är tisteln blomma och är korpen hvit?

JOHAN FLEMING.

Hvad menar du med det?

DANIEL HJORT. Alt, alt beror på, hvarifrån man ser.

JOHAN FLEMING. Omanligt är att sörja så. Om lyckan är vår ovän, är lycklig du, ty smärtan är din vän. Upp, tag dess kraft uti din andes tjänst och lär dig glömma!

DANIEL HJORT.

Lär mig glömma,—hvad?

JOHAN FLEMING.

En fåfång känsla.

DANIEL HJORT.

Ack, hvad ni är god!

Ha, ha, hvad det är lätt att vara god.

(Stiger upp och går).

JOHAN FLEMING. Det ligger något sällsamt, onaturligt i hans förändring, som jag ej förstår. Där speglas något brustet i hans blick, och ännu mera hörs det i hans tal. Dock hvarför skall jag tänka uppå honom, slog han ej af min vänlighet med hånfullt och bittert löje. Bäst är att ej märka på honom. Egenkärlek är hans sot och andras liknöjdhet dess bästa bot.

Sjette scenen.

Johan Fleming. Arvid Stålarml. En officer (vandrande på muren). Senare en parlamentär.

OFFICEREN. Den slup, som nyss med underhandlingstecken mot slottet lade, nu helt nära står: nu lägga de vid muren till.

(Stiger ner från muren).

JOHAN FLEMING

Hvad vill man?

STÅLARM. Ett bud från flottan att med litet prat oss roa, medan krigsorkestern stämmer till ett fortissimo.

PARLAMENTAREN (uppstigande från sjösidan på muren med en hvit fana i handen). Jag hälsar dig från Scheel, vår amiral, och dig förkunnar att eder landthär är vid Helsingfors af hertig Karl fördrifven och besegrad. Godvilligt öppna därför detta slott och afsvärij Sigismund för sista gången, om nåd du hoppas vill skall gå för rätt.

JOHAN FLEMING.

Hvad säger han? Styr blinda lyckan världen?

STÅLARM. Tillbaka hälsa till din amiral och säg, att hertig Karl vid Helsingfors är af vår landthär slagen och fördrifven, och att han därför må ta sig i akt, om han vill hoppas att sin flotta rädda. Säg det åt honom, han på mig skall tro med lika mycket skäl, som jag på honom.

PARLAMENTÄREN. Det svar var väntadt af ert öfvermod; hör därför hvad till sist jag nu er säger. Om längre med ert trots ni retar oss, skall amiralen de af edra vänner, som följa oss från Kastelholm som fångar, halshugga låta och till er varnagel fastspika deras hufvuden på pålar midt i er egen åsyn, för att så från blodig talarstol för er predika med skräckfull död er egen framtids dom. Betänken er! Det gäller deras lif.

JOHAN FLEMING.

Hvad grymt ha de väl gjort, så grymt att straffas!
Din hvita fana rodnar utaf blygd
för sådant tal: vanhelgadt är dess skygd.

STÅLARM. När rättigheter, vuxna ur vårt hjärta, med makt och ära stå på slumpens spel, ett mänskolif en småsak blir, ett öre på tidens raffelbord. Jag offerar dem som mig de offerat, om på dem det galt. Fäll ner din hvita fana, skynda dig tillbaka, om du döden undgå vill. Det enda svar, vi ha på sådant tal, är ärligt motstånd uppå lif och död.

PARLAMENTÄREN. Bestraffas skall du, trotsiga befäl; ej nåd, ej skoning finnes mer. Farväl!

(Stiger ner bakom muren).

JOHAN FLEMING. Låt till en öppen plats oss gå, hvar från vi kunna skåda bort till andra stranden. Vid dagens ljus! de skola det ej våga, ej så våldföra sig på fångne män!

(Stålarms och Johan Flemings gå).

Sjunde scenen.

DANIEL HJORT (inkommer). När svärdomgjordad Kain slog herden Abel ihjäl och, plågad af sitt brodermord, af Gud sig öfvergifven kände, gjorde han sig ett beläte, för hvilket han sitt offer tände— och det nämde Åran. O, hvilken härlig afgud! härlig är med herre släkt, och Kain han var på jorden den förste herrn. Det var en snillrik karl! Så konstigt skapade han denna afgud, att just i den man dyrkade sig själf, som om den varit bräckligt spegelglas, och dock står den ännu. För dig, o, ära! jag lefver, dör! —"För dig, o, ära! slår jag min bror ihjäl!"—"Jag tackar er så mycket, er äran är!"—Ha, en ironisk Gud! — Och världen har han bunden uti kedjor. En broder hade Abel, Seth vid namn, hvarföre hämnades han ej på Kain?— Det var en stackare! Hvarföre smög han ej in i Kains palatser och sin knif högg genom ryggen in alt till hans lefver? Han ämnade det kanske, smög sig in, såg Kains afgudabild, förtrollades och föll i stoftet neder, ångerfull. Det var en stackare! Ej sant, I skuggor, I blodiga? Ej sant, I alla andar, som ej fån ro i dessa hemska hvalf, där edra ben, ombundna än af kedjor, i mörkret lysa!— Hämnad! Hämnad!— Tyst jag kommer: och ljudlöst, spårlöst, svärdlöst kommer jag! Vår nästa natt skall bli min första dag!

(Går).

åttonde scenen.

Arvid Stålarms. Johan Fleming mötande Ebba Fleming.

EBBA FLEMING. Här händer något rysligt. Ifrån fönstren man ser på andra stranden hemska verktyg uppresta...

STÅLARM. Se ej dit, man vill förskräcka vårt mod: det skall blott högre egga det. Vid Gud! Jag skall åt dessa ädla offer ge härlig dödssalut och följesvenner på färden till en bättre värld. Upp, knektar! Till luntorna! I kretsar utaf eld må alla murar flamma högt af vrede! (Går).

(Kanonskott, scenen starkt upplyst).

JOHAN FLEMING. Är detta ärans glans, är det den lager, jag drömde hjälten ge en evig dager? Fins intet ridderskap i Sverige kvar? Vårt forna fromma folk, hvar fins det? Hvar? Säg, Ebba Fleming, har vår strid, vår sak en sådan blodig handling på sitt samvet? Säg att den det ej har, och jag skall ega ett lejons kraft, ett svärd på hvarje finger, en blixtpå hvar egg!—

EBBA FLEMING.

Till striden, son!

JOHAN FLEMING.

Ja väl! Till strid med hämnadens, hatets brand!
Bort kärlek, ömhet!—Arma fosterland!

(Går. Ebba följer honom).

TABLÅ.

(Amiral Scheels högkvarter gent emot Åbo slott. Ett boningshus till höger i förgrunden. Afton. Månsken.)

Nionde scenen.

Tvånne af hertigens soldater (gående på vakt utanför boningshuset).

FÖRSTA SOLDATEN.

Nå, du säger ingenting.

ANDRA SOLDATEN.

Jag tänker.

FÖRSTA SOLDATEN.

Hvad tänker du dä?

ANDRA SOLDATEN.

Jag tänker uppå en visa.

FÖRSTA SOLDATEN. Och jag tänker på fästningen ... den håller i som en sköldpadda. Vet du hvad sköldpadda är, du?—Det är en sorts stockfiskar, som ha ett ogenomträngligt skal, du, och man måste steka dem på glöd, innan de krypa ut därifrån. Jag önskar vi snart hade hertigen här, så finge vi hålla dem i eld från både land och vatten.

ANDRA SOLDATEN.

Hur tror du det ser ut där innanför? Finnarne kunna trola, du.

FÖRSTA SOLDATEN. Må de använda hvad makt som hälst, utan folkets kärlek stå herrarne utan rötter. Puh! kommer ovädret, och där ligga de som stormfallen skog.

ANDRA SOLDATEN.

Jag undrar hur de ha det där hemma hos oss bortom älfvarna i dalen.

FÖRSTA SOLDATEN. Tänker du nu på ditt rusthåll igen? Gudskelof, att jag bara var bondedräng, som ingenting annat har än min sold, mitt korpralskap, min flicka och min frihet.

ANDRA SOLDATEN.

Det är skördetid som bäst. Vill du höra min visa?

FÖRSTA SOLDATEN.

Nå sjung den då, men bussig skall den vara.

Tionde scenen.

De förra. Daniel Hjort.

DANIEL HJORT.

Hvar är er amiral? För mig till honom!

FÖRSTA SOLDATEN.

Pass, min gosse, hvad vill du honom?

DANIEL HJORT. Det rör dig ej. Släpp in mig eller skjut mig genom hjärtat. Det mig kvittar lika.

Elfte scenen.

De förra. Amiral Scheel (träder ur boningshuset.)

SCHEEL. Hvad föregår här? Hvem är ni, som tränger er genom vakterna och stör min hvila?

DANIEL HJORT. Jag är ej, hvad jag är. Jag kommer ej från slottet, fast jag kommer därifrån. Jag har ej namn, fast jag har tvänne namn. Dagsgammal är jag, fast en man till år, och mer än tusen lif jag gäller dock för eder, hertigens och folkets sak.

SCHEEL. Ett sällsamt, dunkelt tal, af hvilket man blott fatta kan, att ni från slottet är, det tidens dårhus. Och hur vill ni tros?

DANIEL HJORT (upptager sin ring). Du ring, blif du min förespråkare! O, stod här hertigen för mig som ni, och denna ring jag lämnade åt honom, som nu åt er, han visste hvad den gälde.

SCHEEL (betraktar ringen).
Det är min hertigs vapen.

DANIEL HJORT. Denna ring han åt min far en gång som minne gaf; som den jag ärft, med den jag ärft hans blod, hans sak, hans hämnd.

SCHEEL. Kom, följ med mig, så få vi talas närmre vid. Följ med, soldat!

(Scheel, Daniel Hjort, första soldaten gå in i boningshuset.)

Tolfte scenen.

ANDRA SOLDATEN (ensam). Det där betydde något. Har den där icke något ondt i sinnet mot oss, så har han det mot någon annan.—Huh, det är så hemskt och dödyst i månskenet. Jag vill sjunga min visa. (Sjunger).

(Mel. O, Wärmeland, du sköna, du m. m.)

I stugan väfver vännen, jag håller så kär, för sakna'n så häftigt väfven lider. Min fader mig gaf vid vårt afsked sitt gevär, det är ifrån konung Göstas tider. Det klappar mig på axeln, liksom en trofast vän, och när jag blir gammal, min son får det igen, det får han, om jag lefver så länge.

Nu skördas på åkern och bärgad är hvar äng, Gud gifve att rik vore säden! Och kommer jag ej åter, så får jag blodig säng: godt sofver man, när man dör med heder. Ty dålig den bonde, som ej från plogen går, när det med tro och frihet i landet illa står. Gud skydde vår hertig och Sverige!—

Trettonde scenen.

Andra soldaten. Daniel Hjort (kommer från boningshuset) Senare Scheel.

DANIEL HJORT. Nu är fördraget gjordt. Nu skall jag gräfvä mig in med ord och guld hos hvarje knekt, och slottets kraft just i dess kraft förlama. Skryt se'n med äran än!

SCHEEL (kommer ut ur boningshuset). Ni glömde guldets; här är det. Lycka till! Var säker att ej hertigen skall glömma er. God natt!

(Går in i boningshuset.)

DANIEL HJORT. God natt, mitt forna lif. Nu tysta månsken, du nattens onda, bleka samvete, gengångare i jordens midnattsdröm, tvinsjuka ljus, som tviflar på dig själf, ej skvallra i mitt spår på dunkel väg. (Går).

ANDRA SOLDATEN (sjunger om sista versen i sin sång).

Nu skördas på åkern och bärgad är hvar äng, Gud gifve, att rik vore säden! Och kommer jag ej åter, så får jag blodig säng: godt sofver man, när man dör med heder. Ty dålig den bonde, som ej från plogen går, när det med tro och frihet i landet illa står. Gud skydde vår hertig och Sverige!—

Slut på tredje akten.

FJÄRDE AKTEN.

(Stora salen på slottet. Morgonrodnaden strålar in genom fönstren och belyser föremålen i början af akten).

Första scenen.

Johan Fleming (hviljar slumrande, med armen i band, på en soffa till vänster). Ebba Fleming (blickar upp från honom och ser utåt).

EBBA FLEMING. Re'n sol går upp, och flydd är ändtligt natten, den långa natten efter rastlös strid i fyra dar; men ack! Hur går den upp! Vänd, stjärnors drottning, sol din glans från mig! I veklig klagan sjunker jag,—och där, därute, obevekligt såsom förr fiendtlig flotta står, och intet segel till hjälp oss skyndar öfver liknöjdt haf, och intet bud om våra vänners öde framtränga kan till oss.—Tyst! Upp han vaknar.

JOHAN FLEMING (vaknar och reser sig upp). Ack, hvilken härlig dröm! Jag känner mig så styrkt, så glad!

EBBA FLEMING.
Du drömt?

JOHAN FLEMING. Och idel ljus och frid och lycka! Jag på Qvidja var. Till mig kom kungen dit uppå besök, då fridens första skörd på gyllne fält jag in med folket bärgade tillsammans. Alt var förändradt: rika parker, där nu vildskog står, uttappadt var hvart kärr och bytt i åkerfält. Mig kungen tog inunder armen, och så gingo vi igenom folkets högtidsklädda leder, och blommor ströddes rikt uppå vår väg, och mössor svängdes vid hurra i luften, och suckande såg Sigismund på mig och sade: byt ditt rike emot mitt!— Så man sig själf kan smickra uti drömmen och glömma bort i denna lifvets afbild all strid och omsorg.—Moder, ingen visshet om landthärns öde än?

Andra scenen.

De förra. Arvid Stålarms (som inträdt). Senare Olof Klaesson.

STÅLARM. Ett bud har kommit i denna natt; igenom sorglös vakt det lyckats smyga hit.

JOHAN FLEMING.
Och detta bud?

STÅLARM (pekande på Olof, som inkommer)
Här är det.

EBBA och JOHAN FLEMING.
Olof Klaesson!

OLOF KLAESSON.
Ja tyvärr!

EBBA FLEMING.
Och krigshärns öde?

OLOF KLAESSON. Spridd är den och slagen, och jag hardt när att bli tillfångatagen. Förgäfves jag de lejda skaror ropar och söker samla deras spridda hopar: om ej jag några falska hjärtan stungit, de själf i band till hertigen mig tvungit. Mod vänner! Om jag icke hoppats än, jag hit till eder kommit ej igen. Vi skola hålla oss till sista man, oss trotsar lyckan, trots mot den tillbaka!

STÅLARM. Visst står vårt slott, det än ej störtat samman, ehur' det snart får skäl: besättningen gör myteri, står trotsig vid kanonen och skjuter ej: förräderi kringsmyger, insnärjer oss.

EBBA FLEMING.
Och ingen hjälp från Polen.

JOHAN FLEMING.
O, Sigismund!

OLOF KLAESSON.
Så återstå dock vi.

STÅLARM. Dock vi? Hvad äro vi? Hvad kunna vi, vi, öfvergifne och förgätne här! Ha, Sigismund, är detta lönen då för all den trohet, vi emot dig visat! O! att vi aldrig känt den lumpna känsla, som svaga mödrar närt oss med som spenbarn, som drifver barnet att sin fader hylla, att såsom yngling vörda än hans svaghet i gråa hår och skydda dem för skymf; den svaga känsla, hvilken högst i dårskap dock stiger, då den böjer undersåten för kungen ned att honom dårligt dyrka som landets fader och sin äras borgen! O! att vi kväst den, såsom hertigen, som alla andra, och vår egennyttas sått ner i upprorsandans feta jordmån och skördat där vid packets jubel nu;— då hade vi ej öfvergifna stått med bruten lit och ensam, sviken tro!

EBBA FLEMING. Är det väl Stålarms, Stålarms, som så talar, det finska ridderskapets pelare, vår konungs stöd, Klaes Flemings vän och Finlands själfständiga och fasta svärd!

STÅLARM. Tack Ebba! Jag har ej sofvit uppå tvänne nätter. Bort, bort, du svaghet; kungen kallar dig! Upp, trötta tanke, eftervärlden manar; natur jag vill besegra dig! (Till Olof Klaesson). Hur var det? Vår krigshär slagen är. Då hvilar allt på oss allén'. Dock, ännu låt oss hoppas på hjälp från Polen. (Officerare inkomma). Här befälet kommer, som hit till sista råd jag sammankallat.

Tredje scenen.

De förra. Officerare. Daniel Hjort.

STÅLARM. Ha'n I med veteranerne besatt slottsportarna och uppstått knektarne här utanföre?

(Sorl bakom scenen).

FÖRSTA OFFICEREN.

De er svara själfva.

DANIEL HJORT (för sig) Hör, det är min orkester det, och stycket, som spelas upp, det eder dödspsalm är.

ANDRA OFFICEREN. Doft växer deras knöt, med möda fick jag dem ordnade. Till hertigen har redan en del i nattens mörker öfverflytt, och af de öfrige är svårt att säga hvem är att lita på.

STÅLARM. Välan, vi skola snart få rent spel i saken, och från hvetet allt ogräs själfv må skilja sig! (Slår upp balkongsdörrarna och talar därifrån nedåt) Soldater! Man sagt mig att bland eder— (Sorlet tillväxer). Tyst! falske uslingar, edsbrytare, I pliktförgätne, som med fega tankar förkväfvat modet i de bättre bröst, I dåliga kamrater, tron I väl att vi behöfva er! Fritt må hvar knekt, som önskar det, gå hän. Slå slottets portar på gafvel upp, att sådan giftig luft må strömma ut och ej oss här fördärfva!

(Går hastigt från balkongen).

JOHAN FLEMING.

Jag kan, jag vill ej tro det—

STÅLARM.

Skåda själf!

JOHAN FLEMING (ser ut genom fönstret). De bölja om hvarandra. Täta massor mot porten störtat sig. Förgäfvat söka de gråa veteraner häjda dem.

STÅLARM.

Må ingen häjda dem.

OLOF KLAESSON.

Du vågar mycket.

STÅLARM.

Blott huggit af den arm, hvars lamhet annars också till hjärtat kunnat sprida sig.
Nu må värt råd begynna.

OLOF KLAESSON. Värre makter än missmod värkat det.—Om jag tror orätt, (med en blick på Hjort) så visar detta bleka anlet galet.

STÅLARM. Kamrater! Finnes någon ibland eder, som önskar öfvergå till hertigen, han fritt det säge, fritt det göra må; ty intet annat återstår för den, som blifver kvar, än att med ära falla. (Tystnad). Fins någon ibland er, som något har att hoppas på af hertigen och röstar för underhandling?

FÖRSTA OFFICERN (pekande upp mot skriften öfver balkongen).

Non illo parcet

Tempore dextra reis.

STÅLARM. Välan då, vänner: fast svikna i vår lit på Sigismund, fast öfvergifne af vårt eget folk, vi skola visa hertigen i döden, att än vår konung och hvarandra trogna vi till hans planer ropa enigt: nej! Och när på tröskeln här den siste fallit och hertigen instörtar jublande i dessa salar, blott en man, en fackla behöfs, och slottet störtar öfver segrarn. Och i ruinerna af dessa hvalf vi honom och vårt nederlag begrafva— och Sveriges tron och Sigismund är räddad.

TREDJE OFFICERN.

Hurra för Sigismund! Vi följa dig.

DE ÖFRIGE.

Hurra för Sigismund! Hurra för Stålarml!

STÅLARM. Så svärjen det vid edra dragna svärd, vid fädrens skuggor och vid ärans glans!

ALLA (draga svärden).

Vi svärja det.

STÅLARM. Så återstår oss blott att kasta lott om platsen ner i hvalfvet.

JOHAN FLEMING.

Behöfves ej. Min arm mig nekar strida,
dock är den stark nog att en fackla föra.
Förtro det värfvet mig.

STÅLARM. Må gå. Åt dig vår ära vi förtro med detta.—Nu må hvar och en i tysthet sig bereda för evigheten. Sedan samloms här med klara samveten och glada hjärtan, att tömma före stridens sista brand den sista guldpokaln för kung och land.

ALLA.

Hurra för Stålarml!

(Officerarne aflägsna sig småningom).

EBBA FLEMING (omfamnar Johan).

O, min son! (Stålarml går).

JOHAN FLEMING.

Min moder,

Vi måste rädda Sigrid.

EBBA FLEMING.

Det är sant!

JOHAN FLEMING.

Följ henne du, blif hennes moder.

EBBA FLEMING. Johan! En bättre tröstarinna finner hon i hvarje kvinna än i mig.—Nej här, lik Indiens stolta enkor vill jag dö och ila utur offerbålets lågor till ärans himmel i min makes famn! (Går).

Fjärde scenen.

Johan Fleming. Sigrid Stålarml (inkommer förklädd till bondflicka)

SIGRID. Hvad föregår här, Johan? Mig min fader befalt att kläda mig i denna dräkt och sagt att bort jag måste härifrån, hvart än jag ser, jag skådar stränga blickar och slutna anleten. Hvad är det, Johan? Hvarföre vill min far mig sända bort?

JOHAN FLEMING (hela scenen vekt och innerligt).

Vi, som bli kvar, vi ämna dö i dag.

SIGRID (ödmjukt).

Och därför—

JOHAN FLEMING. Ämna vi dig från oss sända. I denna dräkt man dig ej känna skall, till dess du hunnit fram till våra vänner, och färden går helt lätt här öfver viken, dit knapt en vilsen kula nå'ngång

kommer.

SIGRID. O, att den hunne mig!—Och du ej frågar om jag det ville...

JOHAN FLEMING. Svara, Sigrid, mig, säg öppet—då du gaf din hand åt mig, gaf du af kärlek den?—

SIGRID. Har jag dig gifvit ett skäl till tvifvel om min tro?

JOHAN FLEMING.

Ah nej!

Dock, hjärtat väger icke skäl mot skäl.

Jag vet ej, men—nu, Sigrid, säg mig—kan du älska?

SIGRID.

Ej så innerligt, som du.

JOHAN FLEMING. Låt mig få se i dina vackra ögon. Se upp på mig. Sägg, om jag bad dig blifva tillsamman här och dö med mig—ej sant, de skulle icke stråla rätt af fröjd? Du svarade mig ja kanske, men sedan du lade till: "i denna tunga sal här är så kvaft"... Mins du?

SIGRID.

Nej!

JOHAN FLEMING. Jo, du mins det Ack, Sigrid! Om du mig ej älskade, hvi gaf du mig din hand, hvarföre sade du ej: jag dig ej älskar. Då jag skulle ej plågat dig så länge, som jag nu fast omedveten gjort det.

SIGRID.

O, min Gud!

JOHAN FLEMING. Jag förebrår dig ej, tvärtom mig själf jag förebrår. Farväl, farväl, min syster! Blif lycklig en gång, när en själ du finner, som är dig värd, och mins mig som en vän!

SIGRID. Nej, Johan, sänd mig icke bort. Om ock jag ej är värd att dö med dig, jag önskar dock intet annat än få dö.

JOHAN FLEMING. Och hvarför? Rår du väl för, att ej jag dig var kär i högre mått än någon ann'. Ditt hjärta, hur kan så hårdt och dock så vekt det vara. Farväl! Nu dör jag lycklig; men du skulle ej göra det.

SIGRID (för sig). O, om jag hade mod att säga honom alt!

JOHAN FLEMING.

Jag går att ställa

i ordning slupen till din affärd nu.
Farväl så länge! (Går).

SIGRID.

Gå ej, Johan! Ah!

Han gick, han mig ej hörde. O, min Gud!

(Betäcker sitt ansigte med händerna).

Hvi har du öfvergifvit mig och lämnat

mig i det onda hjärtats våld!—Se där

den hvita kransen på Mariebilden!

Är jag lik den, som kransen fordom band?

Ja, som den brutna rosen är den friska.

Femte scenen.

Sigrid. Daniel Hjort.

SIGRID (blir varse Daniel Hjort).

Han!

DANIEL HJORT.

Hvem har spökat er så vidrigt ut?

SIGRID. Om icke denna dräkt behagar er, jag aldrig håller frågat om ert tycke.

DANIEL HJORT.

Går ni med knappålsbref i mun, min fröken?—
Har ni sett ärlig, ljuflig blommas färg
på hårda, konstigt brutna ädelstenar?
Har ni sett lammets ull på vargens yngel?
Har ni sett solsken i hvitmenad graf?—
Hvar är er spegel, fröken?

SIGRID. Sista gången vi talas vid, och ni kan tala så?

DANIEL HJORT.

Nåväl, så kan jag säga något annat.
Hvem är ni, sköna mask?

SIGRID. Om ondt jag gjort er, var det min mening ej.

DANIEL HJORT. När satan frestar, så frestar han i änglaskrud.

SIGRID (aflägsnande sig).

O, Gud!

DANIEL HJORT. Bed, bed! Det passar er. Gå bort och bed och nytja ej till annat edert hjärta, att det ert namn ej hånar. Nytja ord, som vingar ha från himmel alt till jord, och bed, bed, bed! Kanhända Gud är nådig, åtminstone så nådig, som rättrådig.

(Sigrid går).

Sjette scenen.

DANIEL HJORT (ensam). Skall jag er låta dö och dö med er, med hertigen och alt i samma lågor? Så vore striden slut och allting slut, så finge jorden frid och döden bredde det tjocka täckelset, som hålla skall till domedag, uppå min hemlighet, och alla dessa synder, fienders som vänners... Ha! Du blinkar, dödsens svärd, som hänger öfver tusen hufvuden, på spindeltråden af min svaga vilja! Nej, nej! Därför blef jag ej född, därför ej forsar de förtrycktes blod med storm från hjärtat upp till hjärnan genom mig. I af grunden har himlen dykat ned ny kraft att hämta upp till brustet världsskick. Så fyll då, hämnd, min själ så med din ande, att intet annat utom dig den vet, håll vilda hat, håll fast vid hjärtats rot och lär det endast slå på din befallning!

Sjunde scenen.

Daniel Hjort. Arvid Stålarms. Olof Klaesson. Johan Fleming.

En veteran (inhämtande vinbägare). Officerare. Senare Sigrid.

STÅLARM (i samtal med en officer). När jag var barn, en tvillingsbror jag hade, som dog helt späd ännu. Jag minnes hur jag bad uppå hans graf, att bli förskonad ifrån att komma i den svarta jorden. Rätt sällsamt, att hvad flyktigt, oförståndigt, som barn vi önskat, ofta se'n besannas: ty nu vi resa genom luften rakt en genväg öfver jorden bort från lifvet. Räck bägarn hit! Skål, trogna krigskamrater, för hedern, lifvets vin och ärans pärla i botten uppå lifvets bägare! (Alla dricka). Sjung, Olof, sjung för oss en munter visa!

OLOF KLAESSON.

Ha alla sina bägare? Se här!

(Han räcker en bägare åt Daniel Hjort, som motvilligt tager den).

Sång.

Sankt Göran det var en riddare god vid glas som svärd. Med glädje han drack och med fröjd göt sitt blod, stolt var hans färd. Mot draken han kom med svärdet i hand och en munter sång, och fallen låg draken i purpurröd sand på samma gång. Hurra för mod och fröjd!

KÖR.

Hurra för mod och fröjd!

OLOF KLAESSON (till Daniel Hjort).

Hvad nu? Din bägare är full till randen.

Du smuglar, Daniel Hjort! Klang och drick ut!

(Sjunger).

Sankt Görän han för prinsessan som fru till egen härd. Och kungen han sade: "den bäste är du, en krona värd!"— —"Nej kronan behåll, åt sonen din gif, den är mig för tung. Men låt för dess ära mig offra mitt lif, min dyre kung!"— Hurra för tro och fröjd!

KÖR.

Hurra för tro och fröjd!

(Ett kanonskott höres).

OLOF KLAESSON.

De börja redan, än en vers är kvar.

(Sjunger).

Mot fiender hundra ensam han stred, hans kung vardt blek. Han högg och han segrade, dignade ned, gladt som på lek. Och kungen höll in på segrande färd och med blick i brand. O! finge jag byta fast tusende svärd emot din hand! Hurra för fröjd och död!

KÖR

Hurra för fröjd och död!

(Under denna vers aflägsnar sig en och annan officer)

OLOF KLAESSON (till Daniel Hjort, som ämnar gå).

Hvart skall du, Daniel Hjort?

DANIEL HJORT.

Hvad rör det er?

OLOF KLAESSON (håller kvar honom). Förrädare!—Se hur han bleknar vid det namnet, vänner!

DANIEL HJORT. Bort till murarne förr'n hertigen är här!

OLOF KLAESSON.

Bekänn, din skurk!

DANIEL HJORT. Bevis! Emot min oskuld återstudsar uti er egen hals det namnet: skurk!

SIGRID (inkommer).

OLOF KLAESSON. Bevis?—Hvad gjorde du i mörka natten i amiralens läger?

DANIEL HJORT.

Hvad jag gjorde?—

Säg, efter ni det.

OLOF KLAESSON. Aha! Så har du dock varit där.—Om jag ej upptäkt honom, han än förrådt...

OFFICERARNE (draga värjorna).

Ned med förrädaren!

SIGRID (störtar sig emellan).

Det är ej möjligt! Hören, hören honom!

DANIEL HJORT.

Ej kommen när mig. Fallen edra svärd!—

Javäl, jag er förrådt, förrädare!

SIGRID (faller med ett anskri i Johan Flemings armar).

DANIEL HJORT (fortsättande). Just jag är den, hvars ord har eder stridskraft som blad förspriddt; just jag är den, som bringat er uppå fall—och det min stolthet är!

FÖRSTE OFFICERN. Stöt honom ner! (De tränga sig på Daniel Hjort; han rycker värjan af en officer och försvarar sig).

OLOF KLAESSON (slår värjan ur Daniel Hjorts hand).

Nej, bättre skall han straffas!

STÅLARM.

Du, svarta otack—som jag så har trott.
I lifvet blir det bittra aldrig slut.
Med honom handla, Olof, som du vill,
jag skyndar ner. Re'n striden börjad är.

(Går med alla officerarne; strax därefter Olof Klaesson
med Daniel Hjort).

Åttonde scenen.

Sigrid. Johan Fleming.

JOHAN FLEMING (ännu hållande den afdånade Sigrid i sina armar).
Beklagansvärda! Ha, jag alt förstår!
Och den föraktlige! Sof, evigt sof!—

(Nedlägger henne på soffan).

TABLÅ.

(Kruthvalfvet afdeladt genom tvänne pelare. Daniel Hjort fastkedjad vid den ena. Bakom den andra
framskymta krutfaten. Mörker).

Nionde scenen.

DANIEL HJORT. Vid pelaren de nitat mig i kedjor i slottets kruthvalf här. Jag måste dö med dem i
samma död, jag måste se, hur facklan väcker upp förstörelsen, som slumrar här kring mig och dödstyst
hotar riksföreståndarn, folket, fosterlandet med undergång. O, afgrundsmakt af hån! O, bristen kedjor,
remnen hvalf af häfvan för den förbannelse, jag slungar ut mot dessa bödlar, brottslingar, tyranner! Du
håller kedja! Lumpna, usla järn, du är mer stark, mer evig än min ande! Ha, ha, ha, ha!—Hör, huru
hvalfven skratta åt mig, åt mig. O, död! Tag detta lif! Hölj eftervärdens vanfräjd öfver mig, men rädda,
rädda hertigen och folket!

Ej svar, ej tröst!—Blott som ur annan värld
kanonen doft igenom hvalfven suckar.
Mitt hufvud är så trött, min tanke svindlar.
Frid, frid!

(Faller i vanmakt mot pelaren).

Tionde scenen.

Daniel Hjort. Johan Fleming. Arvid Stålarms. (med en brinnande fackla)

STÅLARM. Här har du facklan. Redan man från borggår'n oss trängt till slottets dörrar. Hertigen själf
stormar fram. På borggår'n står han redan. Så snart du hör i hvalfgången signalen, tänd an de där.
Farväl! (Går).

Elfte scenen.

Daniel Hjort. Johan Fleming.

JOHAN FLEMING (lyser med facklan på Daniel Hjort).
I vanmakt fallen!
Natur'n är altför god.

DANIEL HJORT (uppvaknar).
(De fixera hvarandra med en lång, stum blick)

JOHAN FLEMING.
Förmätne, djärfs du än uppå mig se!

DANIEL HJORT.
Min blick dig följer som ett samvete.

JOHAN FLEMING.

Be bort till Gud och gör din sista bön!

DANIEL HJORT.

Din hand förvissne! Jag har bedt min bön.

JOHAN FLEMING.

Fins ingen Gud, då så en usling dör.

DANIEL HJORT.

Ej för ett sådant värf, du här utför.

JOHAN FLEMING.

Ljud snart, signal! Du räddar kung och tron!

DANIEL HJORT.

Dö bort, signal! Fördärfvets, mörkrets ton!

JOHAN FLEMING.

Du fram den kallat och med den du dör.

DANIEL HJORT.

Men er med mig i afgrunden jag för.

Tolfte scenen.

De förra. Sigrid.

SIGRID. Det är en lögn, en nattsvart lögn, hopspunnen att oss fördärfva alla. Nej, han har, han har det icke gjort.

JOHAN FLEMING (kallt).

Du, Sigrid, här?

Hvad vill du här?

SIGRID.

Få visshet och få dö.

JOHAN FLEMING. Olyckliga, vanära icke dig, ditt namn, din far! Med brottslig känsla tig!

SIGRID. Hvad är mig far och namn och alt mot honom, i lifvet falskt, i dödens stund ändå, engång, vill hjärtat fritt och öppet slå! Jag älskade dig en gång, Daniel Hjort: o, säg du ej det hemska brottet gjort. Du det ej gjort? Ett svar!—Du tiger ... tiger?

DANIEL HJORT. Jag älskade dig en gång, Sigrid Stålarms: jag tiger, ty jag dig ej krossa vill.

SIGRID.

Du har det gjort?

JOHAN FLEMING.

Betviflar du det än?

SIGRID.

Att dessa dystra hvalf snart remna finge
och bort med dessa brustna hjärtan ginge!
Gif, Johan, mig din arm.—(Till Daniel Hjort).

Beklagansvärde!

I denna stund du mig förakta lärde.

JOHAN FLEMING. Min klinga törstar, men den är för god att sölas i en fängslad uslings blod.

DANIEL HJORT. Vid lifvets rand, ni vet man talar sanning; så hören ock den djupt föraktade— den djupt föraktade, hvars fostran till en ödmjuk slaf i praktens gyllne salar man trodde sig fullbordat och försäkrat. Man därför tog mig, därför man kväfde min kraft bland böcker, gjorde svag min arm, höll svärd på afstånd, nytjade min hand till darrsjuk slaf i dunlätt fjäders tjänst. Till tvifvel, själförakt och liknöjdhet man närde mig; och när försmådd, förbisedd, sa långt man fått mig, solade man stolt sin äras glans emot min ringhets natt.— Då kom till mig en oförväntad gäst. Ni mins den gamla kvinnan på er fest: sin son hon sökte där, den siste af det folk, som gått igenom er i kvaf. Med henne vid sin faders graf han stått, och denna graf var en schavott. Hed eder har han gått i gyllne sal, när uti fängelsernas

grymma kval hans bröder, gömde och förgätne, lidit, för det de för sin rätt, sin frihet stridit. Mot er i döden än sitt trots han bär, och denne son,—i kedjor står han här!

JOHAN FLEMING.

Hör upp!

SIGRID.

Du öde!

JOHAN FLEMING.

Lögn!

SIGRID.

Nej, honom hör!

DANIEL HJORT. Sitt hat hon lade till mitt hat mot er, sin hämnd till min förtviflan öfver er. Och det försmådda hjärtat, det fick ro, och tviflet flög och tanken fick en tro. Jag hade intet svärd, jag hade ord, jag hade ingen makt, jag hade list, och se, jag bragt er dock till fallets rand! Och fast ni bundit mig i kedjors band, I kunnen icke kedja sanningen; och fast mitt brott mig för i afgrunden, Guds dom i samma eld er rycka skall; och fast I bringen hertigen till fall, I kunnen ej förgöra lif och ljus. Ja, störta slottet, er och oss i grus!— Ersättning en gång eftervärlden tar!

(Signalen, ett pistolskott, aflossas i hvalfgången.

Svärdsgny och röster).

JOHAN FLEMING.

Vårt svar!—Signaln det var—till domen far!—

RÖSTER I HVALFVET.

Hell! Hertigens är segren!

DANIEL HJORT.

Håll!

SIGRID (rycker vid Daniel Hjorts utrop facklan ur Johans hand och kastar den blixtnabt långt bort; den slocknar, scenen blir mörk. Sigrid faller afsvimmad ner vid Daniel Hjorts fötter)

DANIEL HJORT.

Min kedja lös!

Trettonde scenen.

De förra. En officer och knektar af hertigens parti (inrusa med facklor och dragna svärd).

JOHAN FLEMING (griper en fackla).

Hit facklan!

DANIEL HJORT.

Grip honom!

(Några af knektarne gripa Johan Fleming).

JOHAN FLEMING.

Alt för sent!

DANIEL HJORT.

Kom lös min kedja!

(Knektarne befria honom från kedjorna).

Bort, hvalfven remna, hjärtan brista! Luft!

Luft! Frihet! (Störtar ut).

SIGRID (uppvaknande).

O, min Gud, hvad har jag gjort!

(Faller ånyo i vanmakt).

Slut på fjärde akten.

FEMTE AKTEN.

(En fängelsekorridor. I fonden trenne dörrar. Till vänster ingången, till höger korridorens fortsättning inåt hvalfven, hvarifrån en sidokorridor löper inåt fonden och bildar sålunda en mörk fördjupning åt höger i fonden).

Första scenen.

Fångvaktaren (ensam).

När jag var ung i världen, då var jag en lustig ture. Hejsan! Då var det muntert lif, när hertig Johans öltunnor runno, och slottet genljöd af drickspengar, och jag var en ung och behändig slottsdräng med en flicka på hvart finger. Jag hade inte väl hunnit gifta mig, så kom där ett bref från kung Erik i Sverige, hertig Johans bror, och hertigen kom bak lås och bom. Knappt skrek min första gosse i vaggan, så kom hertigen ut och satte in sin bror kung Erik i stället och blef själf konung. Så fingo vi rast en tid, tils kung Johan flyttade bort sin bror, litet längre än tillåtet var, om det icke är rätt att skicka sin bror med en ärtsoppa till andra världen. Besynnerligt, att min hustru och kung Johan dogo på samma natt, så jag inte riktigt vet, om det var för hans eller hennes skull, som det spökade här hela natten. Men en from och gudfruktig menniska var hon ändå, så nog gälde det kung Johan, ty han hade ett brodermord på samvetet, han. Så gifte jag om mig den dag, Sigismund, Johans son, blef kung. Han hölls där icke länge han, så hårdt än Klaes Fleming höll honom fast därvid. Från den tiden har jag haft mycket folk här, än af hertigens vänner, än af Sigismunds—och nu?—så går det, så går det! Jag skulle säga, som det står i psalmen:

Alt hvad vi på jorden äge, det är alt förgänglighet. Hvad vi timligt öfverväge, är ostadig stadighet.

om jag icke själf varit en ostadig krabat i min ungdom. Men nu tror jag hvarken på den ena eller andra myndigheten. Jag gör min plikt och har inte respekt för någon annan än dödgräfvaren, ty han öppnar porten till ett fängelse, hvaraf mitt endast är en underafdelning.

Andra scenen.

Fångvaktaren. Olof Klaesson (inkommer förklädd från vänster).

FÅNGVAKTAREN.

Ni, herr Olof Klaesson?—Ni lefver?

OLOF KLAESSON.

Tyst! Låt mig träffa min bror.

FÅNGVAKTAREN.

Men'

OLOF KLAESSON Var lugn för din tjänst. Jag ämnar icke befria honom. Så väl har han utfört sin sak, att han icke har något att frukta af segraren.

FÅNGVAKTAREN. Ja, ser ni, det är så, att fängelset och jag är ett, liksom ni och ert svärd. Jag är en hård järndörr, bara en hård järndörr och sätter ingen in, ej håller släpper någon ut. Det är min sak det, ser ni. Dött skulle jag med fängelset i går, gjort ett hopp ända in i andra världen, men hjälpa ut någon därifrån i dag eller i morgon, nej, går icke genom samvetet, har aldrig gjort det förr.

OLOF KLAESSON. En gammal rostig väderhane är du. Vill du låta mig träffa Johan eller ej? Jag har intet guld att ge dig; men om du vill, har du mig själf i stället.

FÅNGVAKTAREN. Gud bevare mig för det. Ni dömer mig orätt. Ni skall få träffa honom, men gör det kort, ty hertigen är här i rapport!—Kom ut, herr Johan, här är en, som vill råka er.

(Öppnar dörren till höger i fonden).

Tredje scenen.

De förre. Johan Fleming.

JOHAN FLEMING (vill omfamna Olof Klaesson).

Min bror, du lefver, du är fri!

OLOF KLAESSON (stöter Johan tillbaka).

Håll Johan!

Vår ära vi förtrodde i din hand.—

Hur har du fyllt ditt värf?

JOHAN FLEMING.

Anklaga mig!

Mitt svar...

OLOF KLAESSON. Fort! För det svaret trotsar här jag döden nu. För den skull lös jag slet mig i går ännu en gång ur oväns hand med harmens, skymfens kraft, då vi förgäfves fullbordandet utaf ditt värf förbidde. Nåväl—

JOHAN FLEMING. Begär få tala med en annan; min sorg mitt ord förkväfver.

OLOF KLAESSON.

Usla feghet!

Och denne är min bror!

JOHAN FLEMING.

Du miste tar.

Vid Gud! Jag var ej feg!

OLOF KLAESSON.

Så svara mig.

Jag önskar intet högre, än att du
den tanken döda må.

JOHAN FLEMING. Nåväl, så hör! Om du, liksom de andra af de våra, ej lös dig slitit, skulle du ha sett min falska brud invid sin faders fötter, vansinnig öfver hvad hon gjort.

OLOF KLAESSON.

Hvad då?

JOHAN FLEMING.

Af brottslig kärlek till förrädaren...

OLOF KLAESSON.

Ej möjligt!

JOHAN FLEMING.

Slog hon facklan ur min hand.

Signalen oss förrådde, hertigens
soldater trängde in, jag mins ej mer.

OLOF KLAESSON.

Så har då alt mot oss sig sammansvurit!

Nu jag förstår den syn, jag såg i natt.

JOHAN FLEMING.

Såg henne du?

OLOF KLAESSON. Det måste varit hon. Jag såg i snöhvit dräkt en hvit gestalt, där muren högst sig reser upp ur fjärden. så luftig som en dimma vandra fram. På mörka lockar skeno gyllne smycken, tillsammanvirade som till en krona. Hon sjöng en sång till vågornas musik och gick som en sömngångerska så säker på murens sista, silfverglänsta rand.— Jag läste tyst en bön, gick fram mot muren. Hon var försvunnen, och när fram jag hann— blott stjärnorna i vattnet dallrade—

JOHAN FLEMING.

O, måtte hon det varit!—Såg du ej?...

FÅNGVAKTAREN (vid ingången)

Hertigen hitåt nalkas. Skynda er!

OLOF KLAESSON (griper med handen om svärdfästet, blickande åt ingången).

Långt borta är han än. Hör Johan! Han
ditt lif skall taga. Än han dig ej sett.

Du är den siste grenen af vår ätt.

Låt mig få dö för dig. Vi byta dräkt.
Du smyger bort.

JOHAN FLEMING.
Nej aldrig, Olof, aldrig!

OLOF KLAESSON.
Du måste. Mins vårt namn!

JOHAN FLEMING.
Lef du för det!

(Går in i sitt fängelse).

FÅNGVAKTAREN.
Vi äro dödens, om ni längre dröjer!—
Gå in i det där hvalfvet. I dess skuggor
er ingen ser.

OLOF KLAESSON (gömmande sig). Välan, du blinda slump, var än min vän! Än är ej tid att dö!

Fjärde scenen.

Fångvaktaren. Hertig Karl. Amiral Scheel. Senare en officer.

HERTIGEN. Det är således här du låtit sätta in Daniel Hjort?

SCHEEL. Det var hans egen önskan. Så snart vi honom löst ur kedjorna, han störtade ur hvalfvet upp och ville, knapt hörande de ord jag lugnande till honom stälde, bort från slottet fly, till dess han slutligen gick in uppå att hit i tysthet draga sig tillbaka. Uti det ljusaste af rummen här han väntar nu att få Ers Nåde se.

HERTIGEN. En sällsam sägen har du mig förtäljt om honom och dock sannolik. Den väcker stolt fröjd uti min själ, på samma gång jag borde förebrå dig, att du så beräknande begagnat denne yngling.

SCHEEL.
Ers Nåde!

HERTIGEN.
Nog, jag vet hvad du vill säga.
Gif hit den ring, du emottog af honom
och som jag fordom skall hans fader skänkt.

SCHEEL (ger hertigen ringen).
Här är den.

HERTIGEN (emottager den). Ja, jag känner den igen. Alt tvifvel om hans sägens sanning flyr. Hvad minnen väcker denna ring ej opp! När den jag gaf, jag var ännu helt ung, och icke drömde då jag om den lott, jag var bestämd till. Djärfva tankar bodde dock redan då hos mig, varm kärlek till min faders stolta verk, vår svenska frihet, den friska plantan, knapt till knoppning hunnen, och ofta knöt jag maktlös vredes hand, då mina äldre bröders vankelmod och lejda präster och hersklysten adel det stora verket skakade till fall.— Det kom min tid. Den kom som stormen kommer, och såsom stormen skall jag rensa nordnen från alt det kvalm, som ligger i dess luft, från alt det grus, som samlats på dess jord. Min segren är, och den skall så begagnas, att ingen arm skall mer mig den bestrida. Min domen är, och den skall fällas så, att ingen pjunkig nåd skall yxan hämma. Mitt Sverige är, och kronan skall bli min, se'n jag med frid och välstånd landet krönt. (Vändande sig till Scheel). Hur är det, Scheel? Har rådsförsamlingen uppsatt anklagelsen och domen re'n?

SCHEEL (räcker honom tvänne papper).
Här äro båda.

HERTIGEN (ögnande i dem).
Riksförrädare och dödsdom.
(Återger honom skriften).
Godt!—det vill säga rätt—och rätt skall ske!

EN OFFICER (inträder och framräcker ett bref till hertigen). Ett sändebud från Polen upp vi snappat, som hade detta bref till Arvid Stålarms.

HERTIGEN (emottager brevet).
Från Sigismund! Nu kan han gärna få det.
(Officern går).

Fångvaktare! Låt upp för Arvid Stålarms
och gif åt honom detta.
(Lämnar brevet till fångvaktaren. Till Scheel).
Kom, vi draga
tillbaka oss.

(Drager sig tillbaka med Scheel afsides).

Femte scenen.

De förra. Arvid Stålarms (från dörren till vänster).

FÅNGVAKTAREN.
Herr öfverste, kom ut.
Jag har ett bref till er. (Lämnar det).

STÅLARM. Från Sigismund! Som till en död! "Min käre Arvid Stålarms... Vi tacke dig för ... gärna ville vi ... har icke kunnat sända någon hjälp... Vi tvifle om ... mitt öga sömnlöst är för alt det blod, som fåfängt blifvit gjutit ... farväl, mitt Sverige!... Hällre håller jag den sanna läran och förlorar kronan ... förr'n för min skull norden sönderremnar ... jag i min oväns hand det lämnar ... må Gud omvända det ... kom hit till mig en tacksam kung i Polen väntar dig."... Det var det sista. Krossad såsom fader, med ära fläckad af mitt eget barn, besegrad, fången:—Detta måttet rågat.

(Betäcker sina ögon med brevet och börjar vacklande återgå till sitt fängelse).

HERTIGEN (med dödsdomen i handen). Här är en skrift, som också gäller er— ej från en kung, men från er fosterjord.

STÅLARM. Ni, hertig, här! Den skrift, som ni mig ger, jag känner den, behöfver den ej se, och svarar detta blott: jag lydt min konung.

HERTIGEN. I sista ögonblicket har du stått mig efter lif och ära,—läs din död!

STÅLARM. Jag ej begär er nåd. Vår strid är slut, ert Finland är och Sigismund oss lämnat. Då är det bäst, att jag till döden går. (Böjer ett knä). Dock, nåd, o hertig, åt den lilla skara, som återstår af dem, min fana följt. Min ordern var, men modet det var deras. Och om ni önskar fosterlandets väl, dess ädla söner för dess framtid spara.

HERTIGEN. Det var en gång jag gaf er nåd, då sade jag här: Ve dem, som gäcka denna nåd, jag återkommer, och då fins ej skoning.— Nu är jag här; mitt ord står fast. Välan!

STÅLARM. Dränk i vårt blod ert namn för eftervärlden: och, att den ingen misskund må er ge, dränk det också i Johan Flemings blod!

HERTIGEN.
Du djärfve! Döden snart skall tysta dig!
För honom in i fängelset tillbaka.—

STÅLARM (föres af fångvaktaren tillbaka i fängelset)

HERTIGEN.
Scheel! Känner du den unge Johan Fleming?

SCHEEL. Hvad jag om honom hört, besanna tycks att stränga män få milda, fromma söner. Ung, skuldlös, ädel kom han hit uti arfsangelägenheter ifrån Warschau och deltog nu i striden först. Ej han har som de andre, då de slottet stängde för oss, mot Eder brutit gamla löften.

HERTIGEN.
Dock var det han som skulle minan tända.

SCHEEL.
Förledd utaf sitt mod och af sin oskuld—

HERTIGEN. Nåväl, för honom hit: jag pröfva vill hvad godt som kan en Fleming höra till.

Sjätte scenen.

Hertigen. Scheel. Fångvaktaren (för ut) Johan Fleming, (hvarefter han och Scheel draga sig åt bakgrunden)

JOHAN FLEMING (for sig). Det är då han;—så mycket lik min konung, som äregirigheten liknar äran och våldet makten.

HERTIGEN (for sig). Detta sonen är då till Klaes Fleming, han den ende, som med mig sig kunde mäta, fast, beslutsam och hård som jag,—min ovän bortom döden.

JOHAN FLEMING (för sig). I lyckans dag fann jag så lätt att dö. Du, hjärta, nu, när allt du har förlorat, hur kan där hoppet ännu hviska: lef! Om åter till min dyre kung jag länder, det är ej den, som for, som återvänder.

HERTIGEN. Man sagt mig, Johan Fleming, att ni är till domen mindre skyldig än de andra. Träd närmare! Nåväl, om ni, befriad, vill ingå i min tjänst och öfvergifva er plats i Warschaus hof hos Sigismund, så tag på tillgift och försoning här min hand emot.

JOHAN FLEMING. Ers Fursteliga Nåde! Så högt jag skattar edert ädla anbud, så högt ni säkert ock den känsla skattar, som här vid dödens rand mitt svar dikterar. Jag har ej någon skäl原因, hvarför jag skulle öfverge min käre konung och bryta otacksamt min tro mot honom. (Böjer ett knä) Jag får, jag kan ej mer än vördnadsfullt begära här en fri och högsint nåd.

HERTIGEN (dystert leende). Och hvilka vilkor vill du föreskrifva, för att af dig, lifdömde domare, min nåd mot dig bedömas må som högsint?

JOHAN FLEMING. Gif mig ett straff, jag är ju fånge vorden; sänd mig i landsflykt bort från fosterjorden. Det är mitt halfva lif, jag så er ger, men konung, tro och ära gälla mer.

HERTIGEN.

Hvi vördar du mig ej med tvänne knän?

JOHAN FLEMING (stiger upp).

Så har jag vördat ingen ann' än Gud
och den, som han sin makt på jorden gifvit.
Den hedern spar jag åt min Gud och konung.

HERTIGEN. Du nogsam mig tillkännager, att du din fars natur och stora mod har ärft, och varnar oss för det, som utaf dig att vänta vore, om du lefva finge.

JOHAN FLEMING.

Ers Nåd, jag svär...

HERTIGEN. Du svär med halfva själen, hälft knäfall och hälft samvete. Min nåd du har försmått. Jag litar ej på löften. Invid schavotten råkas vi. Farväl!— Och nu till Daniel Hjort. Kom, följ mig Scheel!

(Går med Scheel genom mellersta dörren i fonden, hvilken öppnas af fångvaktaren).

JOHAN FLEMING. Således döden!—Blott en flyktig dröm min lefnad var, och intet spår på jorden jag lämnar efter mig. O, det är tungt, det är dock tungt att i sin ungdom dö!

Sjunde scenen.

Johan Fleming. Fångvaktaren. Olof Klaesson (inkommer).

OLOF KLAESSON. Jag måste bort. Har något värf du kvar, som fullborda jag kan?

JOHAN FLEMING.

Min moder hälsa
och skaffa Sigrid en välsignad graf.
Farväl!—

OLOF KLAESSON.

Farväl!

FÅNGVAKTAREN. Om längre här ni dröjer, jag svarar icke för hvad sker.

JOHAN FLEMING.

Farväl!

(Går in i sitt fängelse).

FÅNGVAKTAREN.

Hör ni, de komma re'n!

OLOF KLAESSON.

Var lugn!

(Fångvaktaren öppnar mellersta dörren. Olof Klaesson döljer sig bakom den).

Åttonde scenen.

De förra. Hertigen. Scheel. Daniel Hjort.
(Inträda genom den uppslagna dörren).

DANIEL HJORT. Hvad ämnar han ställa till med mig? Jag ser på honom, att han föraktar mig.

SCHEEL (till Daniel Hjort).

Ni blir efter.

Vill ni bli kvar!

DANIEL HJORT. Jag kommer.—Må de ämna mig hvad som hälst, jag trotsar dem och alt.

(Hertigen, Scheel och Daniel Hjort gå ut till vänster).

OLOF KLAESSON (i beredskap att följa dem) Än finnes jag, som följer edra spår, ett värf i lifvet än mig återstår!

(Går hastigt efter de andra).

TABLÅ.

(En öppen plats i närheten af slottet. Åbo stad på afstånd i fonden. Till höger en kulle).

Nionde scenen.

Ebba Fleming (ledd af) Ericus Erici. Hertig Karl (mötande dem).

HERTIGEN.

Man får då ändtligen er se, herr bisp!

(Med en blick på Ebba Fleming).

Dock tycks ni hafva sörjt för, att vårt möte
ej må mitt sinne vända till er fördel.

ERICUS ERICI. Ej därför håller är jag här. Mitt kall är sorgen trösta och de stolta varna.

HERTIGEN. Om ni det senare förut här gjort, det förra nu ni hade kunnat spara,— då mindre blod,
som mindre tårar nu erfordrats för att här jag skulle stå.

EBBA FLEMING. Och skulle aldrig här ers Nåde stått, om ej med svek I farit.

HERTIGEN. Rättvis hämnd, som ur er egen våldsmakt har växt upp.

EBBA FLEMING.

En fördelaktig dikt för Eders Nåde.

(Klockringning).

HERTIGEN.

I stolta fru, var nöjd att ni är kvinna!

Er annars gälde dessa klockor ock. (Går).

EBBA FLEMING. Dödsringningen! Nåd!... Nej, han skall ej lägga till sin triumf en krossad moders tår.

ERICUS ERICI. Så gjut den då i skötet af den vän, som huru hårdt Han ock oss mänskor dömer, ett ödmjukt hjärtas bön dock aldrig glömmes.

EBBA FLEMING. Led mig till kullen där.—Tack, här i frid mig lämna åt mig själf. Gå, jag det önskar!

ERICUS ERICI. Jag vet er vilja vörda. Om ni skulle behöfva mig, så är jag i er närhet. (Går).

Tionde scenen.

Ebba Fleming (ensam på kullen. Menighet från Åbo vandrar då och då öfver scenen i fonden).

EBBA FLEMING. Se skarorna, hur liknöjdt fram de vandra i högtidskläder. Ingen hör oss mer. Blott klockorna de höras. Dödens ringning det är för alt jag hade kvar på jorden. Nu dör den sista glansen af vår ära, nu bryts den sista spillran af vår makt, nu går den siste af vårt namn till döden, och denne siste är min ende son; och griften, där vår vapensköld skall krossas, är en schavott!—Och ingen hör oss mer. Ack, ej ens Gud. Min själ till himmelen ej når. Böjd emot jorden stapplar den.

(Lutar sig ner mot kullen med bortskymdt ansigte).

Elfte scenen.

Ebba Fleming. Katri.

KATRI (uppstiger på kullen bakom Ebba Fleming).
Så kom en gång dock hämndens dag. Se där!

EBBA FLEMING (i samma ställning som förut). Hvem talar här?—Kan ni en bön mig lära, som himlen når?

KATRI

Se opp!

EBBA FLEMING (ser upp)

Ah! samma syn!

KATRI. Stig högre upp, kom, skåda hur din son till döden går!

EBBA FLEMING. Hvad har jag gjort dig, att du mig förkrossa vill?

KATRI. Hvad gjorde jag, att ni mig krossade?

EBBA FLEMING. Ar du en moder, så gå!—

KATRI. Jag var en gång, hvad nu du är, nu är jag, hvad du varit förr.

EBBA FLEMING.

Erici!

KATRI.

Din make tog min fars, min makes hufvud.

EBBA FLEMING.

Erici!

(Klockringningen upphör).

Tolfte scenen.

De förra. Ericus Erici (inkommer).

KATRI.

Och din son han är ej mer.

EBBA FLEMING.

Gud!

KATRI.

Och min son var den, som störtat er!

ERICUS ERICI. Hör upp, hvem än du är, och mins att hämnden ej människan tillhör.

Trettonde scenen.

De förra. Hertigen. Scheel. Herrar i hertigens svit.
Menighet från Åbo. Knektar. Daniel Hjort.

HERTIGEN. Slut är vårt värf. Men innan vi gå bort från denna plats, där med så mycket blod vi rikets frid ha tvungits köpa och besegla, har jag ännu en förrättning kvar. Träd fram intill min sida, Daniel Hjort! Om du för guld, för gunstbegär ditt värf utfört, fast detta värf mitt lif och slottet räddat, jag med din handling lämnade dig ensam: men då jag väger upp din lefnadssaga, din stams förtryckta rätt, mot det du gjort,— jag hade aldrig älskat detta folk, jag suttit falsk och språkat i dess kojor, om jag fördöma kunde.—Därför tag din faders ring tillbaka af min hand, och för att intet minne af det flydda må fästas vid ditt namn, välj dig ett nytt, och för att ingen må dig våga skymfa, se här ett svärd. För så det i min tjänst, att jag får heder af Bengt Ilkas son!

DANIEL HJORT (mottager svärdet, blickande på menigheten. För sig).
Hur blicka de på mig|!

KATRI.

Min son!

DANIEL HJORT. Min moder! Nu tryck mig till ditt hjärta, göm mitt hufvud, att ingen ser mig, göm det vid din barm. och älska, älska mig!

EBBA FLEMING.

Han—hennes son!

Det var dock sant. Om himlen rättvis är,
hvi faller blott på mig dess hand!

(Sorl och rörelse bland menigheten).

Fjortonde scenen.

De förra. Bärare (med en bår, på hvilken Sigrid Stålarms ligger i vit klädning, gyllne smycken öfver pannan och sjögräs, som snärjt sig i lockarna och fastnat på klädningen). Olof Klaesson (framträder bland menigheten).

EN BÄRARE (i det han inkommer).

Gif rum!

HERTIGEN.

En drucknad flicka!

SCHEEL.

Arvid Stålarms dotter!

DANIEL HJORT.

Ah! Det är hon! (Paus). Blef det till slut ditt öde!
(Vildt). Bort! För de döda till döde!

(Bärarena bortföra båren).

DANIEL HJORT (till sin moder). Nu, min mor, blif åter lugn och lycklig du! Bort med all bitterhet ifrån ditt hjärta, bort med hvart minne från de dunkla dar! Se hertigen! Se dagen ljus och klar! Flydd är all strid, all hämnd, allt hat, all smärta! Nu vill jag lefva upp på nytt för dig, det som har varit, jaga undan, döda. För ädla värf mitt hjärta blott skall glöda.

KATRI (afbrytande)

Min son, jag gjort dig ondt?

DANIEL HJORT. Tänk ej på mig! Tänk på den tid, som ändteligen randas, uppå det folk, som nu befriadt andas! Mig—ondt?—Nej! Lifvets höjder vinka mig, och att dem hinna står jag redobogen.

OLOF KLAESSON (med handen om svärdfästet).

När högst är säden, är till skörd den mogen.

DANIEL HJORT (till Katri).

Du skall mig trotsig, stolt och verksam se,
kraft har jag än. Än jag ej bruten är.
Och högt för världen jag mitt hufvud bär!

OLOF KLAESSON (sticker Daniel Hjort genom hjärtat, att han faller).
Tag här—din handlings rätta lön, förrädare!

DANIEL HJORT.
Ah!—! Ve! (Dör).

KATRI.
Min son!

HERTIGEN.
Hvem var det?

OLOF KLAESSON.
Klaesson Fleming.

HERTIGEN.
Det blir på denna jord din sista bragd!
(Gör ett tecken åt knektarne att gripa Olof Klaesson).

OLOF KLAESSON.
Det var en nyhet, känd förr'n den var sagd!
(Går med knektarne).

KATRI.
Uppvakna son!

EBBA FLEMING (för sig).
Han står för himlens dom!

KATRI.
Det var min skuld!—Död!—Krossad är jag här.
Min son! O, tag mig, tag mig med i döden!

HERTIGEN. Så ville jag ej ändra dina öden. Ett trappsteg blef du fallne yngling där, som lyfte herskarns fot och föll i sår.— (Fanfarer höras). Hör menighet! Fanfarerna oss kalla, till makten mig, till frid och framtid alla!

ERICUS ERICI. Du evige! Behöfves då, att alt, på hvilket världen hvilar, kärlek, trohet och plikt och ära, svikta skall som rö och tusen hjärtan brista, för att världen skall skuffas fram en tumsbredd på sin väg!

SLUT.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK DANIEL HJORT: SORGESPEL I FEM AKTER MED
FYRA TABLÅER ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works,

by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up,

nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and

distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.